

Миллатнинг,
халқнинг ҳамжи-
ҳатлиги ҳар қандай
тараққиётнинг
гаровидир.

Ислом КАРИМОВ

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT XALQ ZIYOLILARI GAZETASI معرفت

1931-yildan chiqa boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2012-yil 19-dekabr, chorshanba № 101 (8542)

ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ФАРҒОНА ВИЛОЯТИ КЕНГАШИНИНГ НАВБАТДАН ТАШҚАРИ СЕССИЯСИ

Аввал хабар қилинганидек, шу йил 14 декабрь куни Халқ депутатлари Фарғона вилояти кенгашининг навбатдан ташқари сессияси бўлиб ўтди. Сессияда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов нутқ сўзлади.

Фарғона деганда, авваламбор, "Олтин водий" деб ном олган, ҳақиқатан ҳам, Ўзбекистонимизнинг гавҳари бўлган гўзал диёр кўз ўнгимизда намён бўлади, деди давлатимиз раҳбари ўз нутқининг аввалида.

Бекиёс ва бетакорор табиатга, инсоннинг ҳавасини тортадиган мўътадил иқлимга, сўлим боғ-роғлар, фақат шу заминда учрайдиган, дунёга доврўғи кетган турли нознеъматларга, кўҳна тарихга эга бўлган Фарғона вилояти ҳақида, унинг кўпни кўрган, ҳаётнинг, одамнинг қадрига етадиган, меҳнаткаш ва меҳмондўст, содда ва самимий инсонлари, ўз қўли билан ўзининг эртанги кунини, ёруғ келажагини қураётган, бағрикенг, валломат халқи ҳақида, бу элга хос бўлган эзгу хусусият ва фазилатлар ҳақида алоҳида тўхталар экан, Ислом Каримов вилоят аҳлига ўз қалбида, юрагида бўлган самимий сўзларни, меҳр-муҳаббатни изҳор этиш катта мамнуният ва хурсандчилик бағишлашини таъкидлади.

Бугунги учрашувимиздан мақсад, деб ўз сўзини давом эттирди Юртбошимиз, жорий йил якунига етиб бориши билан ўтган давр мобайнида қилган ишларимизга ҳолисона баҳо бериш, қўлга киритган ютуқларимиз ҳақида фикр алмашиш, айнаи вақтда ҳал этилмаган, ечимини кутаётган муаммоларни сизлар билан бирга муҳокама қилиш, олдимизда турган вазифаларни белгилаб олишдан иборат.

Фарғона вилояти ўзининг ер ости ва ер усти бойликлари, ривожланган саноат ва коммуникация тармоқлари, бой меҳнат ресурслари билан мамлакатимиз тараққиётида алоҳида ўрин тутати.

Бутун юртимизда бўлгани каби Фарғона вилоятида ҳам барқарор ўсиш суръатлари таъминланиб, турли соҳаларда — бу саноат, қурилиш ёки қишлоқ хўжалиги бўлади-ми, таълим-тарбия, соғлиқни сақлаш, илм-фан ёки маданият бўлади-ми — буларнинг барчасида салмоқли натижаларга эришилмоқда.

Вилоят иқтисодийётида жорий йилнинг якуни бўйича ялпи ҳудудий маҳсулотнинг 106,7 фоиз, жумладан, қишлоқ хўжалигида 107,5 фоиз, хизматлар бўйича 117,2 фоиз, пудрат ишларида 12 фоиз ўсишига эришиш қутилаётганини қайд этиш лозим.

Вилоятда ялпи ҳудудий маҳсулот

ҳажми 2000 йилга нисбатан 1,7 баробар ошди. Бундай натижаларни қўлга киритишда замонавий саноат тармоқларини жадал ривожлантириш, халқаро бозорда рақобатдош бўлган маҳсулотлар ишлаб чиқарадиган янги корхоналар барпо этиш ва мавжуд қувватларни модернизация қилиш жараёнларининг изчил амалга оширилаётгани ҳал қилувчи роль ўйнамоқда.

Давлатимиз раҳбари ўз нутқида ишлаб чиқариш соҳаси олдида турган вазифалар ҳақида сўз юритиб, ўтган даврда ишга туширилган қувватлар, биринчи навбатда энг замонавий технологияларга эга бўлган корхоналар, маҳаллий хомашё, авваламбор, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаш негизда чет эллик ишбилармонлар билан ҳамкорликда барпо этилган қўшма корхоналар фаолиятини атрофлича таҳлил этди.

Ана шу корхоналарнинг имкониятидан тўла фойдаланиш, ишлаб чиқарилаётган маҳсулотнинг сифати ва рақобатдошлигини ошириш орқали нафақат ички бозоримизни тўлдириш, шу билан бирга, экспорт ҳажмини кўпайтириш ва шунинг ҳисобидан меҳнатчиларимизнинг даромади, ҳаёт даражасини юксалтириш бугунги кунда қандай долзарб аҳамият касб этаётгани барчамизга яхши аён, деди Ислом Каримов.

Шу мақсадда кейинги вақтда Фарғона нефтни қайта ишлаш заводи 89 миллион АҚШ доллари ҳажмидаги инвестиция ва кредитлар асосида тубдан модернизация қилингани, Фарғона азот ишлаб чиқариш бирлашмасига қарийб 95 миллион долларлик инвестиция жалб этилиб, унинг салоҳияти кескин оширилганини таъкидлаш лозим. Шулар қаторида охири беш йилда Қувасойцемент, "Қварц", Қўқон суперфосфат, Қўқон механика заводи каби 10 дан ортқ йирик саноат корхонасида 128 миллион доллардан зиёд инвестиция маблағи сарфланиб, модернизация ишлари амалга оширилгани, албатта, эътиборга лойиқ.

Шу билан бирга, таркибий ўзгартириш ва диверсификация ҳисобидан вилоятда саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажми 2000 йилга нисбатан 1,5 баробар кўпайганини айтиб ўтиш жоиз.

(Давоми 2—3 ва 4-бетларда.)

ОҚСАРОЙДА ҚАБУЛ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 18 декабрь куни Оқсаройда Россия Федерацияси ташқи ишлар вазири Сергей Лавровни қабул қилди.

Мулоқот чоғида Ўзбекистон билан Россия ўртасидаги кенг қўламли ҳамкорлининг бугунги ҳолати ва истиқболлари, мамлакатларимиз манфаатларига тааллуқли долзарб халқаро ва минтақавий муаммолар кўриб чиқилди.

Давлатимиз раҳбари меҳмонни юртимизга ташрифи билан қутлар экан, ўзаро ҳамкорлик деярли барча соҳаларда изчил ривожланиб бораётганини таъкидлади.

2012 йилнинг июнь ойида Тошкент шаҳрида бўлиб ўтган олий даражадаги учрашув чоғида эришилган принципал келишувлар ва уларнинг якуни бўйича имзоланган Ўзбекистон Республикаси билан Россия Федерацияси ўртасидаги Стратегик шерикликини чуқурлаштириш тўғрисидаги декларацияни амалга ошириш бугунги кунда муҳим аҳамият касб этмоқда.

Савдо-иқтисодий ва сармоявий соҳалардаги ўзаро манфаатли ҳам-

корликни кенгайтириш Ўзбекистон-Россия мулоқотини янада мустаҳкамлашнинг устувор йўналишларидандир.

Иқтисодий ҳамкорлик бўйича ҳукуматлараро комиссиянинг яқинда бўлиб ўтган навбатдаги мажлиси ўзаро савдо ва сармоявий алоқаларни диверсификация қилишдан икки томон ҳам манфаатдор эканини тасдиқлади.

Оқсаройдаги учрашувда минтақавий хавфсизлик ва барқарорлик, бугунги кундаги умумий хавф-хатар ва таҳдидларга қарши курашиш борасида биргаликда чора-тадбирлар қабул қилиш масалаларига алоҳида эътибор қаратилди.

С.Лавров самимий қабул ҳамда икки ва кўп томонлама ҳамкорлик истиқболларини атрофлича муҳокама қилиш имконияти учун давлатимиз раҳбарига чуқур миннатдорлик изҳор этди, шунингдек, Россия раҳбариятининг Ўзбекистон билан узоқ муддатли ва конструктив ҳамкорликка тайёр эканини тасдиқлади.

Учрашувда томонларни қизиқтирган бошқа масалалар юзасидан ҳам фикр алмашилди.

ЎЗА

ЭЪТИБОР ВА ИМКОНИАТ

ёшлар иқтидорини рўёбга чиқаришга
хизмат қилмоқда

Мамлакатимизнинг мактаб, лицей ва коллежларида беш мингдан зиёд лингафон хоналари жиҳозлангани ҳамда бошқа имкониятлар яратилгани ёшларнинг чет тилларни пухта ўзлаштиришини таъминлаяпти. Бу эътибор, ўз навбатида, ўқитувчилар зиммасига ҳам алоҳида масъулият юк-ламоқда.

Пойтахтимиздаги 28-мактабнинг инглиз тили фани ўқитувчиси Дилфуза Кенжаева дарсларида ноанъанавий усуллардан кенг фойдаланади. Бу эса ўқувчиларни инглиз тилини чуқур ўрганишга ундаб, иқтидорини юзага чиқаришга туртки бўлаяпти.

— Тарихимиз ҳақидаги маълумотларни чет тилида ҳам баён этиши ўқувчи қалбида миллий ғурурни кучайтиради. Интеграциялашган бундай дарс ёрдамида болаларнинг фанга қизиқиши ортиб, лўғат бойлиги янада ошади, — дейди муаллима.

Бурхон РИЗОКУЛОВ олган сурат.

ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ФАРҒОНА ВИЛОЯТИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Жорий йилда тўқимачилик, озиқ-овқат ва пойафзал маҳсулотлари ишлаб чиқарадиган 23 та корхона тижорат банклари балансига ўтказилиб, уларни модернизация қилиш учун 130 миллиард сўмдан зиёд инвестиция маблағлари йўналтирилди. Ана шундай ижобий тажриба асосида қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлайдиган ва маиший қиммат ҳосиласида фаолият кўрсатадиган 41 та корхонада ҳам маҳаллий ва хорижий инвестицияларни жалб этган ҳолда, модернизация, техник ва технология янгилаш ишларини амалга ошириш долзарб вазифа бўлиб турибди.

Юртбошимиз нутқида вилоятда энгил саноат соҳасини ривожлантириш бўйича ҳам кенг қўламини ишлар қилинаётгани эътироф этилди. Кейинги беш йилда мазкур тармоқда хорижий компаниялар билан ҳамкорликда умумий қиймати 91 миллион АҚШ доллари бўлган 12 та лойиҳа амалга оширилгани ҳам бу фикрни тасдиқлайди. Ҳозирги вақтда ушбу корхоналарда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотнинг 80 фоизидан ортиғи четга экспорт қилинмоқда. Энг муҳими, бу корхоналар 1600 дан зиёд ёшларни замонавий иш ўринлари билан таъминлаш имконини берди.

Амалга оширилаётган ана шундай ишлар туфайли вилоятда етиштирилаётган пахта толасини қайта ишлаш ҳажми 2000 йилдаги 22 фоиз ўрнига 2011 йилда 54,7 фоизга етганини, ҳеч шубҳасиз, жиддий ўсиш сифатида баҳолаш ўринлидир.

Илгари биз четга фақат пахта хомашёсини сотардик. Бугун полуфабрикат, яъни ип-кава маҳсулотини сотяпмиз. Дунёнинг узоқ-яқин ўлкаларида бизнинг ана шу маҳсулотларимизга талаб катта. Маълумки, пахта толаси — ноёб маҳсулот, уни етиштириш учун деҳқонларимиз йил давомида фидокорона меҳнат қилади. Ана шундай меҳнат эвазига олинган маҳсулот ҳисобидан минг-минглаб одамларимиз нафақат даромад топишди, шу билан бирга, Ўзбекистон пахтасининг дунёда ном қозонишига ҳисса қўшмоқда. Шу маънода, бугун биз пахта хомашёсини биринчи босқичда ўзимизда қайта ишлаб, четга сотаётганимиз, албатта бу — катта ютуқ, деб таъкидлади Ислон Каримов.

Айни вақтда қимматбаҳо бойлик бўлган пахта толасини биздан сотиб олаётган бошқа мамлакатлар уни яна қайта ишлаб, тайёр маҳсулотга айлантириш орқали қўшимча равишда яна 2-3 қарра кўп даромад олмақда. Савол туғилади — нима учун шу ишни биз ўзимиз қилишимиз мумкин эмас?

Бир вақтлар биз 900 минг тонна пахта толасини собиқ Марказ ихтиёрига жўнатардик, у ерда ўтирганлар бу бойликни кимга, қанча нархда сотаётганини республикамизда ҳеч ким билмасди.

Уша пайтлари "Ўзбекистон олтин макони" деган сўзлар

кўп айтиларди. Лекин Ўзбекистоннинг олтини, бошқа рангли металлари кимга сотиляпти, қайси нархда сотиляпти ва бунинг ҳисобидан Марказ қанча даромад оляпти, бу даромаддан бизга нима тушаяпти — ана шу ноёб бойликлар эгаси бўлмиш халқимиз бу ҳақда ҳеч нарса билмас эди. Хатто Ўзбекистоннинг молия вазири бўла туриб, бу ҳақда мен ҳам билмасдим, деди Ислон Каримов. Мен Давлат план қўмитасида 20 йил хизмат қилганман, Молия вазирлигида 4 йил ишлаганман, бинобарин, ана шу масалалар бўйича менда маълумот бўлиши керак эди. Бу ҳусусда бирор-бир ахборот олишга интилсам, бу сенинг ишинг эмас, деган қўпол жавоб олардим.

Минг шукрки, энди у кунлар ортда қолди. Мен жойларда бўлиб, деҳқон ва фермерлар билан учраганимда бу масалалар бўйича очик ва ошқора маълумот беришга ҳаракат қиламан. Айни вақтда уларнинг бу борада етарлича хабардорлиги, мисол учун, пахта ёки галланинг жаҳон бозоридаги нархлари қандай экани, бу нарх-навоининг нега ўсгани ёки, аксинча, нега пасайгани ҳақида ҳар томонлама маълумотга эга эканини кўриб ҳурсанд бўламан. Бу ҳақда нафақат қишлоқ хўжалиги ходимлари, балки шу юрда яшаётган ҳар бир одам фикр юритиши табиийдир.

Бизнинг билим ва савиямиз ана шундай ўзгариб бораётганини, халқимиз ўз ери, ўзи етиштирган маҳсулотнинг, мамлакатимиз бойликларининг ҳақиқий эгасига айланганини мен Президент бўлиб қар қадамда сезяпман ва бу бизга қатъи қувват бағишлайди. Лўнда қилиб айтганда, онгу тафаккури, дунёқараши тобора юксалиб бораётган бундай халқни ўз танлаган йўлидан қайтариш асло мумкин эмас, деб таъкидлади давлатимиз раҳбари.

Фарғона вилоятда турли хомашё захиралари ва меҳнат ресурслари етарли эканини эътиборга оладиган бўлсак, бу ерда пахта толасини қайта ишлаш ҳажмининг янада ошириш, энг асосийси, истеъмол молларини, тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришни кескин кўпайтиришни муҳим вазифаларимиздан бири, деб ҳисоблашимиз зарур, деб қайд этди Президентимиз.

Шуни яхши англаб олишимиз зарурки, пахта толасини қайта ишлаш асосида экспорт қилинадиган ип-калавани тайёр маҳсулот даражасига кўтариш учун четдан замонавий технологияларни олиб келиб ўзимизда ишга солсак, бу, биринчидан, маҳсулотга қўшимча қиймат қўшиб, янги даромад топиш, иккинчидан, янги иш ўринларини кўпайтириш имконини беради. Ўйлайманки, бунинг учун бизда барча шарт-шароитлар бор, деди Ислон Каримов. Бу борада нуфузли хорижий компания ва фирмаларни кенг жалб этиш, уларнинг замонавий технологияларидан, ишни ташкил қилишнинг самарали усуллари билан фойдаланиш ана шу мақ-

садга эришишнинг энг мақбул йўлидир.

Бугунги кунда замонавий лицей ва коллежлар, олиёй ўқув юр்தларимизни битириб чиқарётган ёшларимизнинг савияси, малакаси шундай ўсганки, буни шу йил февраль ойида Тошкент шаҳрида бўлиб ўтган халқаро конференцияда иштирок этган ривожланган мамлакатларнинг манаман деган йирик олимлари, таълим соҳаси му- тахассислари ва ташкилотчилари ҳам тан олди.

Шундай экан, бугунги кунда четга сотаётган полуфабрикатни тайёр маҳсулотга айлантириш бўйича бизда улкан имкониятлар мавжуд, деб айтишга барча асосларимиз бор. Яъни, дунёда ҳеч кимдан кам бўлмай вояга етаётган, интеллектуал ва маънавий даражаси, замонавий касб-ҳунар ва етакчи хорижий тилларни билиши жиҳатидан тараққий топан давлатлардаги тенгдошлари билан баҳслашишга, керак бўлса, курашишга, ҳар қандай мураккаб вазифани ҳаллашга қодир бўлган ёшларимиз бугун ҳаётга кириб келяпти. Бу барчамизга гурур ва ифтихор етказди, албатта.

Мен вилоят ва туманларда бўлганимда, деб фикрини давом эттирдим Юртбошимиз, одамларнинг, айниқса, ёшларимизнинг модага қараб, дид қилиб замонавий қийинчиликни қилиб чиндан ҳам ҳавасим келади. Бир вақтлар бу масалада қандайдир хижолат тортиб юрган бўлсак, бугун манзара тубдан ўзгарди. Ўтган йили Наманганда ёш бир тадбиркор ташкил этган тикув фабрикаси фаолияти билан танишган эдим. У ерда тикилаётган замонавий кийимлар чет элларнинг энг яхши компаниялари маҳсулотидан асло қўшимайди. Демокчиманки, бугун бизнинг турмуш маданиятимиз ҳам юксалиб бормоқда. Бу ўз навбатида халқимизнинг эркин ва фаровон яшаётганининг намоёни ҳамдир.

Инсон бу дунёда ҳаётдан мамнун бўлиб, унинг неъматларидан баҳраманд бўлиб яшаши керак. Яъни, фақат меҳнат қилиш эмас, Худонинг буюрганини баҳарлиб, шу билан бирга, берган неъматига шукур қилиб яшаш оқилона ва бахтли ҳаёт кечирилишнинг асосий белгиси, десак, янглишмаган бўламиз.

Кейинги йилларда мамлакатимизда кенг тарқалган "Биз ҳеч кимдан кам бўлмаганимиз ва ҳеч кимдан кам бўлмаймиз" деган шioriни бугун юртимизда ҳамма, хатто ёшларимиз ҳам билади. Мен сизлардан, сизларнинг тисолсиниғизда ана шундай олижаноб давлатни қўлаб-қувватлаган бутун халқимиздан миннатдорман, деб таъкидлади Юртбошимиз.

Сессияда қўша корхоналар сонини кўпайтириш, ана шу асосда янги иш ўринларини ташкил қилиш, айниқса, қишлоқ жойларда аҳолини иш билан банд этиш, одамларни доимий даромад манбаи билан таъминлаш, ҳаёт сифатини ошириш масаласига алоҳида эътибор қаратилади.

Албатта, бу борада Фарғона вилоятда кўплаб амалий иш-

лар қилинганини эътироф этиш жоиз. Вилоятда хорижий сармоя иштирокида 107 та корхона ташкил этилгани ҳам бунинг тасдиғидир. Лекин мавжуд қўша корхоналарнинг асосий қисми — 68 таси ёки 63 фоизи Фарғона, Қўқон, Марғилон ва Қувасой шаҳарларида жойлашгани бу борада нумтаносиб-лик борлигидан далолат беради. Холбуки, баъзи ҳудудларда, масалан, Фуқрат ва Қува туманларида бирорта ҳам қўша корхона ташкил этилмаган.

Вилоятда рўйхатга олинган қўша корхоналарнинг 12 таси ёки 11 фоизи фаолият кўрсатмаяпти. Уларнинг асосий қисми Фарғона, Қўқон, Марғилон шаҳарлари, Данғара, Риштон туманларида тўғри келмоқда.

Мен, бугунги фурсатдан фойдаланиб, шу масалада бошқаларга ўрнак бўлаётган шаҳар ва туманларнинг раҳбарларига раҳмат айтмоқчиман, деб қайд этди Президентимиз. Айни вақтда бу соҳада қолоқликка йўл қўётган мутасадди шахсларга ўринли бир савол бормоқчи-ман: сизларга бу масалада нима тўсиқ бўлиб турибди? Ёки сизлар бош бўлган ҳудудларда ёш бўладими, ўрта ёш бўладими, иш излаб юрган одамлар йўқми? Ишлаймиз, ўз меҳнатим билан олимни боқаман, деб юрган одамларнинг, катта умид билан ҳаётга қадам қўётган ёш йигит-қизларнинг қўзига биз қандай қарашимиз мумкин?

Бундай корхоналарнинг келажакни қўлаб иш олиб боришда, эртанги кунга ишонч уйғотишда қандай қатъа аҳамиятга эга эканини қачон тушуниб етатиш?

Айтиш кераки, бу масалада эскича ёндашув, ўзибўларчилик кайфияти билан узоққа бориб бўлмайди. Вақт бор экан, бундай танқидий гаплардан ҳулоса чиқариб олиш зарур, деб ўйлайман. Раҳбарлик вазифаси бизга вақтинчилик, таъбир жоиз бўлса, насия қилиб берилган. Халқ ишончи бор экан, шу ишончга муносиб бўлиш керак. Етакчи деган одам раҳбар бўлиб узоқни кўра оляпманми, бошқаларга ўрнак бўляпманми, деб доимо ўзига савол бериши лозим. Ишлаш, ишлаш ва яна ишлаш, аввало ўз устида ишлаш керак. Юзаки ишлар билан юрадиган одамларни халқ ҳеч қачон ҳурмат қилмайди, деди давлатимиз раҳбари фикрини давом эттириб.

Бугунги кунда эл-юртимиз, айниқса, ёш авлодимизнинг дунёқараши, фикрлаш даражаси шундай тез суръатлар билан ўсмокдаки, энди номига раҳбар бўлиб ўтириш билан ҳеч нарсага эришиб бўлмайди.

Ҳозирги вақтда, қандай қилин бўлмасин, аҳолини иш билан банд этиш масаласини энг муҳим вазифамиз деб билишимиз керак. Янги-янги корхоналар куриш ҳисобидан иш жойларини кўпайтириш учун инвесторларни "отанг — яхши, онанг — яхши" деб қўндириш, ҳамкорлик қилиш учун юртимизга олиб келиш лозим.

Мен ҳокимларни Президентнинг жойлардаги вакиллари, деб таърифлаганман. Агар сиз менинг вакилларим бўлсангиз,

Президент бугун ўртага қўётган фикрлар, гоғлар билан яшашигиз керак эмасми?

Қўша корхона дегани биринчи навбатда замонавий ишлаб чиқариш, замонавий иш ўринлари дегани. Лекин бундай корхоналарни ташкил этишда аввало ишлаб чиқариладиган маҳсулотни кимга, қайси бозорда сотиш ҳақида ўйлаш зарур, деди Ислон Каримов.

Ҳозирги кунда дунёда нима учун шундай оғир молиявий-иқтисодий инқироз юз бермокда? Бунинг асосий сабаби ишлаб чиқарилаётган маҳсулотни сотиш қийин бўлаётгани билан боғлиқ. Мана, масалан, Европа баъзи маҳсулотларини сотиб олмапти. Инқирозни бошидан кечираётган айрим давлатлар бизнинг экспортга чиқараётган маҳсулотларимизнинг нархини ҳам, ҳажминини ҳам камайтирмокда. Лекин, энди шундай экан деб, "Олма пиш — оғзимга туш", деб ўтиришимиз керакми? Замон қийинчиликларига таслим бўлиш эмас, бу қийинчиликларни енгиб яшашга ўрганишимиз зарур, деб таъкидлади Юртбошимиз.

Барчамизга маълумки, Фарғона вилоти ўзининг қадимий деҳқончилик мактабига эга, тупроқдан зар ундиришга қодир бўлган ҳақиқий миришкорлар юрти ҳисобланади.

Ҳозирги вақтда вилоят меҳнатқашлари 250 минг гектар майдонда деҳқончилик қилиб, ота-боболаримизнинг бой тажрибаси, замонавий илм-фан ютуқлари асосида пахтачилик, галлачилик, боғдорчилик, узумчилик ва бошқа тармоқларни жадал ривожлантириб келаятганлари таҳсинга сазовордир.

Жорий йилда фарғоналик омишкор деҳқонлар 650 минг тонна дон, 282 минг тонна пахта ҳосили етиштириб, шартнома мажбуриятларини муваффақиятли адо этишди.

Бу йилги мавсумда пахта ҳосили ёгин-сочинли кунларга қолдирилмасдан, 45 кунда йигиб-териб олингани, унинг 75-80 фоизи юқори сортларга топширилгани, айтиш кераки, пахтачилик соҳасида кам учрайдиган ҳодисадир.

Фурсатдан фойдаланиб, бундай юксак марраларга эришиш йўлида ўзини аямасдан фидокорона меҳнат қилган деҳқон ва фермерларимизга, барча қишлоқ меҳнатқашларига ўз номидан, халқимиз номидан чукр миннатдорлик билдиришни ўзим учун ҳам қарз, ҳам фарз, деб биламан, деб таъкидлади Президентимиз.

Бугунги кунда қишлоқ хўжалиги соҳасида ер ва сув ресурсларидан самарали ва оқилона фойдаланиш, тупроқ унумдорлигини ошириш энг долзарб масала бўлиб турибди.

Вилоятни етарли сув захира билан таъминлаш мақсадида олиб борилаётган амалий ишлар натижасида сизими 350 миллион куб метр бўлган Марказий Фарғона сув ombорининг биринчи навбати қурилиши аяқунлид, янги мавсумда уни фойдаланишга топшириш кўзда тутилмокда. Бу деҳқон

КЕНГАШНИНГ НАВБАТДАН ТАШҚАРИ СЕССИЯСИ

ва фермерларимиз учун сув таъминотида катта имкониятлар туғдиради.

Шунингдек, Риштон, Олтиарик, Езёнов, Бағдод туманларида 56 минг гектар майдондаги мелiorатив ҳолати ва сув таъминотини яхшилаш учун Жаҳон банкининг салкам 68 миллион 500 минг доллар, "Бешарик", "Фурқат-1" ва "Дангара" насос станцияларини реконструкция қилиш учун Осиё тараққиёт банкининг 33 миллион 500 минг доллардан ортиқ кредит маблағини жалб этиш кўзда тутилмоқда. Буларнинг барчаси қишлоқ ҳўжалиги ривожини янги поғонага кўтариш, деҳқонларимиз меҳнатини энгиллатиш, халқимиз фаровонлигини оширишга қаратилган билан аниққаса эътиборлидир.

Мажлисда қишлоқ ҳўжалигини ривожлантириш борасида Фарғона вилоятида ютуқлар билан бирга ҳал қилиниши керак бўлган қатор муаммолар ҳам мавжуд экани қайд этилди.

Масалан, кейинги уч йил давомида вилоят ҳўжалиқларида 30 миллиард сўмдан ортиқ маблағ, турли техника ва транспорт воситалари етказиб берилган бўлса-да, машина-трактор паркларининг ҳолати бугунги кун талаблари даражасида деб бўлмайди.

Фарғона вилоятининг тупроқ шароити ҳақида гапирганда, айтиш кераки, вилоятнинг 48 фоиз ери турли даражада шурланган. Биз бу ҳолатни тўғри тушунган ҳолда, шу муаммони ечиш учун барча имкониятларни излаямиз: ҳар йили миллиардлаб сўм маблағни айтиш шу мақсадга йўналтиряпмиз, деҳқонларимизга шариоит яратиб бераймиз, энг замонавий экскаватор ва бошқа техникаларни сотиб олаёмиз. Агар биз шуни қилмасак, бугун қандай аҳволга тушар эдик? Охириги 3-4 йилда қилган ишларимиз деҳқонга енгил нафас олишга имкон бермоқда. Жумладан, вилоят бўйича сўнгги беш йилда Суғориладиган ерларнинг мелiorатив ҳолатини яхшилаш давлат дастури доирасида жами 56 миллиард сўмдан зиёд бюджет маблағи сарфланиб, катта ҳажмдаги ишлар бажарилди.

Бу йўналишдаги лойиҳаларни изчил давом эттириш учун келгуси йилда давлат бюджетидан қарийб 28 миллиард сўм маблағ ажратиш кўзда тутилмоқда. Бу қўшимча равишда 27 минг гектардан ортиқ суғориладиган ернинг мелiorатив ҳолатини яхшилаш имконини беради. Шу билан бирга, вилоятда бу ўта муҳим масалада айрим камчилик ва нуқсонларга йўл қўйилмоқда.

Ўтган беш йил давомида вилоят бўйича мавжуд коллектор-дренаж тармоқларининг ўртача 51 фоизи таъмирланган бўлса, бу кўрсаткич Бешарик туманида 31 фоизни, Бағдод, Езёнов, Олтиарик, Риштон туманларида 40-47 фоизни ташкил этмоқда.

"Сен ерни боксанг, ер сени боқад" деган мақолни мен аввало миришқор деҳқонлардан эшитганман. Шу маънода, ер ҳам тирик жон, десак, тўғри бўлади. Шундай экан, нима

учун ажратилган маблағларни ўзлаштириш масаласида Фарғона вилоятида камчиликлар бор? Нима учун ажратилган маблағларни бир тумандан олиб бошқасига беришга мажбур бўляпмиз?

Мана, мисол учун, Бешарик туманига ажратилган 620 миллион сўмдан зиёд маблағнинг 216 миллиони, Дангара тумани бўйича қарийб 800 миллион сўм маблағнинг 130 миллион сўми ўзлаштирилмаган. Шу сабабли бу маблағларни Тошлоқ ва Бувайда туманларидаги мелiorатив тадбирларни амалга ошириш учун қўшимча тарзда йўналтиришга тўғри келган.

Бир туманда раҳбарлар, мутахассислар ишлаяпти, иккинчисида эса дангасаликка берилган ёки бу ишнинг аҳамиятини яхши тушунамайди. Билиб қўйингла, агар еримизнинг дардида дармон бўлиб, тупроқ унумдорлигини оширишга эришмасак, ўз қўзлаган мақсадларимизга етиш қийин бўлади, деди Президентимиз.

Ўртимизда мустақиллик йилларида фермерлик ҳаракатини бугунги кун талаблари асосида ривожлантириш учун зарур ҳуқуқий-меъёрий замин яратиш, уларнинг ўз меҳнатидан манфаатдорлиги, ерга, мулкка, ўзи ишлаб чиқарадиган маҳсулотта эгаллик ҳиссини кучайтириш, фермер ҳўжалиқларининг самарадорлиги ва рентабеллигини ошириш борасида кенг қўламли чора-тадбирлар ҳаётга изчил жорий этилмоқда. Лекин, ҳаммамиз яхши тушунамизки, ҳаёт ҳеч қачон бир жойда тўхтаб турмайди, замон ўзгарапти, аҳолининг сони, талаби ва эҳтиёжлари ортиб бормоқда.

Шу борада бошлаган ишларимизни янги, юксак босқичга кўтариш, фермерлик ҳаракатини ҳақиқатан ҳам ҳаётимиздаги ҳал қилувчи кучга айлантириш мақсадида яқинда "Ўзбекистонда фермерлик фаолиятини ташкил қилишни янада такомиллаштириш ва уни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Президент фармони қабул қилиниб, унда мазкур соҳани ташкилий жиҳатдан мустахкамлаш, фермер ҳўжалиқларининг иқтисодий мустақиллиги ва молиявий барқарорлигини ошириш бўйича долзарб вазифалар белгилаб берилди.

Фермер ҳўжалиқларини нафақат юқори ҳосил оладиган, айтиш вақтда етиштирилган ҳосилни қайта ишлаш, турли замонавий сервис хизматлари билан шуғулланадиган кўптармоқли ҳўжалиқ субъектларига, туман даражасида ҳақиқий бошқарувчига айлантириш каби вазифаларни амалга оширишда яқинда ташкил этилган Ўзбекистон Фермерлар кенгаши, жумладан, ушбу кенгашнинг Фарғона вилоят ва туман бўлиmlари ўзининг ижобий таъсири ва аҳамиятини кўрсатади, деб ишонаман, деди мамлакатимиз раҳбари.

Мажлисда Фарғона вилоятида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлики жадал ривожлантириш, бу муҳим тармок учун ҳар томонлама қулай муҳит яратиш борасида амалга ошири-

лаётган ишлар атрофлича таҳлил этилди. Аввало, бу соҳанинг ялпи ҳудудий маҳсулотдаги улуши 2000 йилга нисбатан деярли 2 баробар ошгани ва 2011 йил якуни бўйича 61,2 фоизни ташкил этаётгани ижобий баҳоланди.

Фақат жорий йилнинг ўзида юздан ортиқ кичик корхонани барпо этиш ва модернизация қилиш учун 238 миллиард сўмлик инвестиция сарфланди. Натижада кичик бизнес субъектлари томонидан 387 миллиард сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилиб, 38 миллион долларлик маҳсулот экспорт қилинди.

Шуниси эътиборлики, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик маҳаллий хомашё асосида замонавий қурилиш материаллари ишлаб чиқариш соҳасига чуқур кириб бормоқда. Ўтган уч йил давомида вилоят бўйича 9 та гишт заводи ишга туширилгани, аниққаса, Фарғона, Марғилон шаҳарлари, Риштон, Сўх туманларида қурилиш индустрияси корхоналари фаолияти йўлга қўйилгани бу фикрни тасдиқлайди. Ана шу объектларда 6,5 мингдан зиёд янги иш ўрни ташкил этилгани аҳоли ғоят зич яшайдиган Фарғона шароитида қандай муҳим аҳамиятга эга экани ҳаммамизга яхши аён, албатта.

Шу маънода, вилоятда иш билан банд аҳолининг салкам 80 фоизи айнан кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик соҳасида меҳнат қилаётгани бу тармокнинг нақадар катта имкониятларга эга эканидан далолат беради. Бундай ўзгариш мамлакатимизда ўрта синфини шакллантиришда бекиёс аҳамиятга эга, деб фикрини давом эттирди Ўртбошимиз.

Ўрта синф — мулк эгаси, Ўзбекистоннинг бугуни ва келажакни ҳал қиладиган куч. Бу синф жамиятда тинчлик ва барқарорлиқни мустахкамлашдан энг кўп манфаатдор бўлган ижтимоий қатламдир. Мулк эгаси ҳеч қачон бекорчи ишларга вақт сарфламайди. Чунки у доимо иш билан, меҳнат билан банд. Фермерларимиз ҳам айтиш шу қатламга мансуб бўлиб, қишлоқ жойларда эртанги кунимиз пойдеворини яратишда ўз ҳиссасини қўшмоқда.

Ўзбекистонда ўта бойлар ҳам, ўта қашшоқлар ҳам бўлмайди, деган тамойил биз танлаган йўл — Ўзбек моделининг ажралмас қисмини ташкил этиши сизларга яхши маълум. Биз танлаган бу тизим, бу йўлни халқимиз қўллаб-қувватламоқда. Ана шу мақсад йўлида ўзини аямасдан меҳнат қилаётган юртдошларимизга ҳар қанча раҳмат айтсак арзийди.

"Мустаҳкам оила йили"да амалга оширган ишларимиз айтиш шу мақсадлар, яъни ўрта синфини мустахкамлаш масаласи билан чамбарчас боғланиб кетган бўлиб, жамиятимизда тадбиркорлиқни, аниққаса, оилавий тадбиркорлиқни ривожлантиришда янги бир босқични бошлаб берди. Оилавий тадбиркорлик деганда, оила деганда, аввало унинг таянчи бўлган опа-сингилларимизни тушунамиз, уларнинг бу бора-

да ҳам фаоллик кўрсатаётгани ҳаммамизни қувонтиради. Фурсатдан фойдаланиб, мамлакатимизнинг барча аёлларига ана шундай хизматлари учун ўз миннатдорлигини билдирмоқчиман, деди Президентимиз.

Мажлисда ижтимоий соҳа ривожини, аввало замонавий транспорт-коммуникация тармокларини тараққий эттириш бўйича бутун мамлакатимиз қатори Фарғона вилоятида ҳам жиддий ишлар амалга оширилаётгани таъкидланди.

Бу борада бундан уч йил аввал Ангрэн шаҳрида ташкил этилган Халқаро логистика марказининг аҳамияти аниққаса катта бўлмоқда. Бу марказ бугунги кунда Фарғона водийси билан мамлакатимизнинг бошқа ҳудудлари ўртасида автотранспорт воситасида юк ташини инфратузилмасини янада такомиллаштиришга хизмат қилмоқда.

Жорий йилнинг 9 ойида мазкур марказдан Қамчиқ дово-ни орқали 5 миллион 200 тонна юк тегишли манзилларга етказиб берилди. Ана шу юкларнинг деярли ярми Фарғона вилоятига тўғри келди.

Шулар ҳақида гапирганда, аввало Қамчиқ дово-ни орқали барпо этилган коммуникация тармоғини — замонавий автомобиль йўлини ишга туширган-нимиз қанча-қанча муаммоларни ечиш, Фарғона водийсини мамлакатимизнинг бошқа минтақалари билан ишончли тарзда боғлаш, корхоналарни зарур материаллар билан таъминлаш, одамларнинг узогини яқин қилишда қандай бекиёс аҳамият касб этганини, ўйлайманки, изохлаб ўтиришнинг ҳолати йўқ, деб қайд этди Ислам Каримов.

Айни вақтда иқтисодиётимизнинг бамисоли қон томири бўлган бундай транспорт-коммуникация тизимларини янада такомиллаштириш учун яна кўп ишлар қилишимиз зарурлигини барчамиз яхши тушунамиз.

Шу борада Фарғона водийсида, жумладан, Фарғона вилоятида мана шундай логистика марказлари, яъни халқ ҳўжалиги учун зарур бўлган турли юкларни жамлаш, ташини ва харидорга етказиб беришга ихтисослаштирилган марказларнинг фаолиятини замон талаблари даражасига кўтариш, бунинг учун махсус дастур ишлаб чиқиш, жорий этиш зарурлигига Ўртбошимиз нутқида алоҳида эътибор қаратилди.

Яна бир муҳим ижтимоий вазифа — Фарғона вилояти аҳолисини тоза ичимлик суви билан таъминлашни яхшилаш бўйича ҳам катта лойиҳалар амалга оширилмоқда. Бунинг кейинги ўн йилда 2 минг 120 километрлик сув тармоғи янгитдан қурилиб, вилоят аҳолисининг марказлашган тармоклар орқали тоза ичимлик суви билан таъминлашни даражаси 91,2 фоизга етказилгани ҳам кўрсатиб турибди.

Ана шундай кенг қўламли ишларнинг изчил давоми сифатида Осиё тараққиёт банкининг қарийб 97 миллион доллар маблағи ҳисобидан Қўқон шаҳрида янги тозалаш иншоотларини қуриш ҳамда оқова сув тармокларини, шунингдек,

Фарғона, Марғилон шаҳарлари ва Риштон тумани марказида сув тармокларини реконструкция қилиш лойиҳасини 2015 йилга қадар амалга ошириш мўлжалланмоқда.

Яна бир долзарб масала, яъни вилоятда хизмат ва сервис соҳасининг ўсиши мамлакатимиздаги ўртача кўрсаткичдан анча орқда қолаётгани мажлисда афсус билан қайд этилди. Бу борадаги рақам Фарғона вилоятида 2011 йил якуни билан 43 фоизни, мамлакатимиз бўйича эса 50,5 фоизни ташкил этаётгани ҳам бунинг алоҳида қўрсатиб турибди. Сессияда мазкур ҳолатни ижобий томонга ўзгартириш учун Вазирлар Маҳкамаси бу масалани алоҳида ўрганиб чиқиши зарурлиги ўқтириб ўтилди.

Бугун Фарғона шаҳрида барпо этилган айланма йўлни қўриб хурсанд бўлдим, деди Ислам Каримов сўзини давом эттириб. Бу йўл тимсолида мен Фарғонани янгитдан кашф этгандек бўлдим. Бу йўл Фарғона шаҳри ривожига ҳар томонлама кучли туртки бериши шубҳасиз. Коммуникация пайдо бўлса, албатта, унинг атрофида дўхонлар, хизмат кўрсатиш шохобчалари, гўзаллик салонлари, дам олиш жойлари, энг муҳими, янги-янги иш жойлари ҳам пайдо бўлади.

Бугунги кунда энг ўткир масалалардан бири бўлиши одамларни иш билан банд қилиш мақсадида Фарғона вилоятида амалга оширилаётган ишларни янада жадаллаштириш, унинг самарасини ошириш, биринчи навбатда коллежларни битириб чиқаётган ёшларни эгаллаган касб-ҳунарига қараб иш билан таъминлаш борасида ҳам кўп иш қилишимиз керак, деб таъкидлади давлатимиз раҳбари.

Ўтган ўқув йилида коллеж битирувчиларининг 58 мингта-сидан 7 мингтаси ишга жойлаштирилмай қолгани ҳам бу масалада муаммолар борлигини кўрсатади.

Одамларнинг, аниққаса, ёшларнинг тақдирини, келажак-ини ҳал қиладиган бу масалага эътиборини янада кучайтириш, шу ишга мутасадди бўлган раҳбар ва хизматчиларнинг масъулиятини ошириш лозим. Бир сўз билан айтганда, бу масала доимий равишда кун тартибда туриши зарур.

Айни шу муаммонинг тўғри ечимини топиш, ҳар қайси одамнинг кучи ва қобилиятига яраша иш топиб бериш, шу орқали уларни даромад билан таъминлаш ҳисобидан халқимиз, аввало қишлоқда яшайдиган аҳолининг кайфиятини кўтариш, уларни ҳаётдан рози қилиш мумкин эканини унутмаслигимиз керак, деди Ўртбошимиз.

Замонавий уй-жой ва коммуникация тармоклари барпо этиш, умуман, ободончилик масаласи аҳоли турмуш маданиятини оширишнинг асосий мезони, фаолиятимизнинг бош мақсади бўлиб келаётгани яхши маълум. Мамлакатимизда қириб келаётган янги — 2013 йилга "Обод турмуш йили" деб

(Давоми 4-бетда.)

ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ФАРҒОНА ВИЛОЯТИ КЕНГАШИНИНГ НАВБАТДАН ТАШҚАРИ СЕССИЯСИ

(Давоми.

Боши 1-, 2—3-бетларда.)

ном берганимизни авваламбор Ўзбекистонда шу борада олиб борилаётган давлат сиёсатининг узвий ва мантикий давоми сифатида қабул қилиш ўринли бўлади. Бугунги кунда юртимизда қурилаётган намунавий уй-жой массивларини коммуникация тармоқлари ва ижтимоий инфратузилма объектлари билан биргаликда комплекс ҳолда барпо этиш бўйича самарали тизим яратилгани ана шундай эзгу мақсадга хизмат қилмоқда.

Айниқса, Фарғона водийси вилоятларида ер ресурслари чекланган бўлишига қарамадан, ана шундай уй-жойларни қуриш учун 4 сотих ўрнига 6 сотих ер ажратиб бериш бўйича ишлар изчил амалга оширилаётганини алоҳида таъкидлаш жоиз.

Айтиш керакки, ўтган уч йил мобайнида Фарғона вилоятидаги 1 минг 325 та оила шахар шaroитидан кам бўлмаган замонавий, қулай уй-жойларга эга бўлди. Жорий йилда эса вилоятнинг 28 та массивида жами 700 та намунавий уй-жой қурилиши якунига етказилмоқда.

Президентимиз бу борадаги ишларни 2013 йилда ҳам давом эттириш, 29 та массивида намунавий лойиҳалар асосида яна 700 та уй-жойни битфатли ва ўз вақтида қуриб битказиш чораларини қуриш лозимлигини ўқтириб ўтди.

Юртимизда аҳоли соломатлигини мустаҳкамлаш масаласига берилаётган улкан эътиборнинг амалий натижасини Фарғона вилоятида ҳам кўпгина мисолларда аққол қуриш мумкин. Масалан, кейинги икки йилда 25 миллиард сўм маблағ ҳисобидан Марғилон шаҳрида замонавий туғруқ комплекси, юкумли касалликлар шифохонаси, Қўқон шаҳрида 7 та оилавий поликлиника, Фарғона шаҳрида вилоят онкология диспансери ва бошқа тиббиёт масканлари реконструкция қилинди ва бундай ишлар давом эттирилмоқда.

Ёш авлодни дунёда ҳеч кимдан кам бўлмаган, ҳар томонлама етук инсонлар этиб тарбиялаш мақсадида вилоятда таълим-тарбия, маданият ва спорт иншоотларини қуриш ишларига алоҳида эътибор берилмоқда. Бунинг исботини ўтган етти йилда жами 8 та академик лицей ва 100 та касб-ҳунар коллежи, 11 та мактаб, 16 та мусика ва санъат мактаби, 115 та спорт объекти, жорий йилнинг ўзида эса 13 та мактаб, 3 та касб-ҳунар коллежи, 73 ўринли ётоқхона қурилгани ва реконструкция қилингани мисолида қуриш мумкин. Яқинда мен газетда Марғилонда бунёд этилган замонавий мусика мактабининг суратини қуриб, қани энди, ёш бўлсам, мен ҳам шундай мактабга кириб ўқиган бўлардим, деб беҳиштир оруз қилдим. Уйлайманки, барча ота-оналар бугунги кунда фарзандларимиз

учун яратилаётган шароитларни кўриб, уларга ҳавас қилиши табиий.

Юқорида зикр этилган барча рақамлар албатта муҳим, лекин уларнинг негизда турган энг оғир ва мураккаб масала — ёш авлодни жисмоний ва маънавий баркамол этиб тарбиялаш вазифасининг моҳияти ва аҳамиятини ҳеч нарса билан ўлчаб, қийслаб бўлмайди.

Такрор айтаман, бизнинг бу борадаги утукларимизни кўриб, Ўзбекистон шундай ишларга қодир экан, деб, дунё жамоатчилиги қойил қолмоқда. Шундай экан, бу ишларимизни албатта охирига етказишимиз, бундай таълим даргоҳларини нафақат қуриш ва жиҳозлаш, балки фарзандларимизга таълим-тарбия бериш учун энг юксак малакали ўқитувчи ва мутахассисларни жалб этиш, уларнинг билим ва малакасини замон талаблари асосида ошириб боришга энг муҳим, ғоят масъулиятли вазифа деб қарашимиз лозим.

Мана, кунчи кеча Буюк Британиянинг нуфузли Maplecroft консалтинг компанияси томонидан инвестиция муҳити энг қулай бўлган давлатларнинг рўйхати эълон қилинди. Дунёдаги 175 та мамлакатни қамраб олган ана шу рўйхатда Ўзбекистон етакчи 20 та давлат қаторидан жой олган. Бу ниманинг далолати? Бу, биринчи навбатда, амалга ошираётган ислохотларимизга, бизнинг келажагимизга, ёшларимизга бўлган ишончнинг далолати десак, айна ҳақиқат бўлади, деб таъкидлади Президентимиз.

Сўнгги йилларда қадимий Марғилон ва Қўқон шаҳарларининг қиёфаси мутлақо ўзгариб, улар Ўзбекистонимизнинг энг замонавий ва гўзал шаҳарларига айланиб бораётгани барчамизни қувонтиради. Хусусан, Марғилон шаҳрида амалга оширилган катта ҳажмдаги бунёдкорлик ишлари натижа-сида қўлпаб янги бинолар, маданият ва маърифат масканлари барпо этилди, Пирсиддик меъморий мажмуаси, Улуғмозор зиёратгоҳи, Жаҳон отин Увайсий макбараси ва музейи каби тарихий-маданий ёдгорликлар қайтадан тикланди.

Қўқон шаҳрида амалга оширилган улкан миқёсдаги қурилиш ва ободонлаштириш ишлари ҳисобидан шаҳарнинг марказий қисмидаги кўрimsиз иморатлар ўрнида замонавий бинолар қад ростлади. Жумладан, Ўрда, Озодлик, Чорсу ва Кимёгарлар майдонлари, Темирйўл вокзали, Ҳамза Умаров номидаги кинотеатрнинг тўбдан реконструкция қилингани, Туркистон ва Алишер Навоий кўчаларида амалга оширилган кенг қўлмали бунёдкорлик ишлари Қўқонни чинакам латиф, ҳар томонлама обод шаҳарга айлантирди.

Эсимда бор, мен ўтган йили Қўқонда бўлиб, ана шу ишлар билан танишганимда шаҳар қиёфасининг мутлақо ўзгарганини кўриб, хурсанд бўлган эдим. Лекин Қўқон шаҳри ва-

киллари билан учрашув ва суҳбатлар чоғида уларнинг билдирган фикрлари, юз-қўзларидаги қувонч ва миннатдорлик, одамларнинг кўтаринки кайфияти менда, айниқса, унутилмас таассурот қолдирган эди. Бугунги имкониятдан фойдаланиб, Қўқон аҳлига яна бир бор ўзимнинг самимий ҳурмати ва эзгу тилакларимни изҳор этмоқчиман, деди Ислон Каримов.

Эсингизда бўлса, ўтган йилнинг октябр ойида вилоят фалолари билан бўлган учрашувда вилоят маркази бўлмиш Фарғона шаҳрини тўбдан қайта қуриш ва реконструкция қилиш дастури ҳақида ҳам атрофчи-ла гаплашиб олган эдик, деб сўзида давом этди давлатимиз раҳбари. Ана шу мажлисда билдирилган фикр-мулоҳазалар, амалий тақлифлар асосида Фарғона шаҳрининг бош режасини амалга ошириш, 2012—2015 йилларда ижтимоий ва транспорт-коммунал инфратузилма объектларини қуриш ва реконструкция қилиш бўйича махсус дастур қабул қилинган эди. Ушбу дастур ижроси учун барча манбалар ҳисобидан 1 триллион сўмдан кўпроқ маблағ сарфлаш кўзда тутилганининг ўзи бу борада амалга ошириладиган ишларнинг қўламини ва миқёси нақадар катта эканини кўрсатиб турибди.

Жорий йилнинг ўтган даврида ана шу дастур доирасида 164 миллиард сўм ва 12,4 миллион АҚШ доллари ҳажмидаги маблағ ўзлаштирилиб, авваламбор, 11 километр узунликдаги шаҳар халқа йўли ва 2,8 километрлик маҳаллий аҳамиятга молик автомобиль йўллари қайта таъмирланмоқда.

Шу билан бирга, 225 тадан ортиқ ижтимоий-маиший бино ва хизмат кўрсатиш объекти, 2 та кўпқаватли уй-жой, 2 та бозор, 5 та истироҳат боғи ва жиёбонлар, 8 та фаввора янгитдан барпо этилди. Шунингдек, 13,5 километр ичимлик сув ва 5,5 километр газ тармоқлари ўтказилди, 32 та трансформатор, 105 километр узунликдаги электр тармоғи капитал таъмирланди.

Ана шундай катта қўламдаги ишлар туфайли 16 мингта хонадон ва ижтимоий соҳа объектларининг ичимлик суви, табиий газ, электр ва иссиқлик энергияси билан таъминланиши яхшиланди.

Амалга оширилган бундай ишлар ҳақида гапирганда, аҳоли, айниқса, ёшларнинг маданий дам олиши, бўш вақтини мазмунли ўтказиши учун қўшимча қулайликлар яратиш мақсадида Фарғона шаҳрида 28 та болалар майдончаси, болалар спорт комплекси ва аквапарк қурилиб, 9 та замонавий аттракцион ўрнатилгани, Ёшлар маркази ва вилоят драма театри бинолари капитал реконструкция қилинганини таъкидлаш лозим.

Хозирги вақтда минг ўринли Санъат саройи ва беш юз томошабинга мўлжалланган амфитеатр, Мустақиллик кўчасидаги савдо маркази ва унинг атрофидаги хизмат кўрсатиш

объектлари қурилиши жадал суръатлар билан давом эттирилмоқда. Шулар қаторида шаҳарда халқаро талабаларга жавоб берадиган 20 минг ўринли замонавий стадион ва футбол мактабини яқин мuddат ичида фойдаланишга топшириш мўлжалланмоқда.

Мухтасар қилиб айтганда, ана шу ишларимизнинг барчаси Фарғонани том маънода гўзал ва бетакрор шаҳарга айлантиришга муносиб ҳисса бўлиб қўшилиши мукаррар.

Бутун юртимизда амалга оширилаётган бундай ўзгаришларни кўрганда, биз бекорга яшамасдик, ўзимизнинг куч-ғайратимиз, ақл-заковатимиз, билим ва тажрибамизни мана шундай улуг ишларга бағишладик, деб бошимизни баланд қўтариб, гурур ва ифтихор билан айтишга ҳар томонлама ҳақлимиз, десам, ўйлайманки, сизлар ҳам бу фикрга қўшила-сиз. Менинг тилагим битта: Фарғонанинг қиёфасини тўбдан ўзгартираётган мана шундай обод ва чиройли шаҳар-кишлоқлар шу саховатли заминда яшаётган Фарғона халқига буюрсин, деди Юртбошимиз.

Президентимиз раҳбарнинг бугунги кундаги ўрни ва масъулияти ҳақида атрофчи-ла гаплашиб, жумладан, қуйидаги фикрларни баён этди.

Айтиш керакки, амал ҳар қандай одамни синайди. Биз бундай ҳолларни кўп кўрганмиз. Сирти ялтироқ — ичи қалтироқ раҳбарларни ҳам кўрганмиз. Лекин одамларни барибир алдаб бўлмайди.

Мен вилоятларга бориб, раҳбарларни масъулиятли лавозимларга тавсия қилаётганимда, биламанки, сизлар бу одамга эмас, аввало Президентга ишонасизлар. Президент бизни ҳеч қачон алдамаган деб, тавсия этилаётган номзодга ишонч билдирасизлар ва шу тарика меннинг зиммамга, менинг гарданиямга жуда катта масъулият тушади. Мен доимо ана шу масъулият ҳиссини чуқур англаб, сезиб яшайман.

Бугун замон тез ўзгаряпти, деймиз. Лекин замон эмас, одамлар тез ўзгаряпти. Бундай шароитда раҳбарлик қилишнинг ўзи тобора қийин бўлиб бораёпти. Шу ўринда биз кимнинг, қандай буюк зотларнинг, қандай буюк халқнинг фарзандлари эканимизни яна бир бор эсга олишимизни истардим. Етакчилик масъулиятини ўз бўйинига олган ҳар қайси одам бу ҳақиқатни ҳаммадан ҳам кўра кўпроқ англаши, эл-юртга қаратилган ҳар қандай зарбани ўзига олишга қодир бўлиши лозим, деди давлатимиз раҳбари.

Сессияда ташкилий масала қўрилди. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов тавсиясига кўра, 2011 йилнинг ноябрь ойидан буён Фарғона вилояти ҳокими вазифасини бажарувчи бўлиб ишлаб келаётган Шухрат Мадаминович Ганиев вилоят ҳокими этиб сайланди.

Сессияда Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси Фарғона вило-

яти бўлими раиси Э.Сиддиқова, "Махалла" хайрия жамоат фонди Фарғона вилояти бўлими раиси А.Йўлбарсов, Фарғона давлат университети талабаси Г.Эргашева сўзга чиқдилар.

Юртбошимиз ўз нутқини якунлар экан, жумладан, шундай деди.

Мен сиз, азизларни яхши биламан, барчангизни чин қалбимдан ҳурмат қиламан, барчангизни яхши кўраман. Фарғона аҳли билан бўладиган ҳар бир учрашув менга катта маънавий озиқ беради.

Агарки бошқа сабаб бўлмаганда ҳам айна сизлар билан яна бир бор дийдор қўришиш учун ҳам Фарғонага келишим керак эди. Сизлар билан ҳар сафар учрашганда мен ўзимнинг энг яқин кадрдонларим билан қўришгандек, суҳбат қургандек бўламан. Айна вақтда бошқа учрашувлар ҳам беҳиштир хаёлимга келади.

1989 йил 23 июнь кунини мен Тошкентда Ўзбекистон раҳбари этиб тайинландим. 25 июнь кунини эса Фарғона вилоятига келиб, мана шу бинога кирдим. Гарчи республика миқёсидаги масъул лавозимларда, жумладан, Давлат план қўмитасида, Молия вазирлигида кўп йиллар ишлаган, Қашқадарё вилояти раҳбари бўлиб хизмат қилган бўлсам-да, Фарғона вилоятида мени ҳали кўпчилик танимасди.

Уша пайтда бу ерда қандай оғир ва қалтис вазият ҳукм сургани барчангизга, ўйлайманки, яхши маълум. Обком биносини автомат таққан десантчилар қўраб олган, қўчаларда ҳам қуроли соқиллар. Тез орада Қўқонга қараб йўл олдим. Йўл-йўлакка учраган одамларнинг кайфияти ниҳоятда тушун, уларнинг қиёфасида ғам-ташвиш яққол сезилиб турарди. Қўқонда, минг афсуски, унта ёш йигит десантчилар билан бўлган тўқнашувда ҳалок бўлган экан. Албатта, бундай оғир вазиятда расмий шахслар билан учрашувлар бўлди-ю, лекин халқ қавиллари билан, Қўқон аҳли билан очик ва ошкора мулоқот қилишнинг имкони бўлмади. Уша кунларни мен ҳали-бери унутмайман, деди Ислон Каримов. Ҳақиқатан ҳам, бугунги тинч ва ошойишта ҳаётнинг қадрига етиш, уни ҳар томонлама асраб-авайлаш учун ана шундай кунларни барчамиз ҳеч қачон унутмаслигимиз, ўтмишдан сабоқ чиқариб яшашимиз даркор.

Яратганимизга шукурки, мана энди халқимиз, жамоатчилигимиз билан бўладиган учрашувлар ҳаммамизга мамнуният, баланд руҳ бағишлайди. Тилагим шуки, мана шундай учрашувлар кўпроқ бўлсин, нафақат мажлисларда, балки яхши кунларда, тўйларда, байрамларда дийдор қўришиш барчамизга насиб этсин. Ҳаммамизни янада ёруғ ва қувончли кунларга етказсин, деди Юртбошимиз ўз нутқининг ниҳоясида.

ФАРЗАНДЛАР ТАҚДИРИГА ДАХЛДОРЛИК

умумтаълим мактабларидаги «Оталар йиғилиши»да иштирок этган ҳамюртларимизни ана шу туйғу бирлаштиради

Халқ таълими вазирлигининг «Умумтаълим мактабларида оталар йиғилишларини ўтказиш тўғрисида»ги 347-сонли буйруғига асосан, 15 декабрь кuni республикамизнинг барча мактабларида «Оталар йиғилиши» ўтказилди. Тадбирларда мактаб битирувчиларини таълимнинг кейинги bosqichiga қамраб олиш, касб-хунар танлашига ёрдам бериш мавзусида атрофлича фикрлашилди.

Бу йил Наманган шаҳридаги умумтаълим мактабларида сабоқ олаётган 8213 нафар ўқувчи таълимнинг кейинги bosqichi — касб-хунар коллежлари ва академик лицейларда ўқишни давом эттиради. Уларни иқтидори ва лаёқати, қизиқишларини инобатга олган ҳолда таълимнинг кейинги bosqichiga жалб этиш нафақат мактаб, балки ота-оналар зиммасига ҳам жиддий масъулият юклайди. Умумтаълим мактабларида бўлиб ўтган «Оталар йиғилиши»да мазкур масала яна бир бор муҳокама этилди.

Қарийб 8 мингдан зиёд оталар қатнашган йиғилишларда ёшларни касб-хунар коллежи ва академик лицейларга йўллаш, ҳар бир битирувчини қизиқиши ва истеъдодини ҳисобга олган ҳолда касб-хунарга йўналтириш, бунда оила, энг аввало, оталарнинг роли ҳақида атрофлича сўз юритилди, — дейди Наманган шаҳар ХТМФМТЭ бўлими ходими Нилуфар Қамбаралиева. — Хуқуқшунослар, кенг жамоатчилик ва касб-хунар коллежлари вакиллари иштирок этган анжуманда йиғилганларга ўқувчиларни таълимнинг навбатдаги bosqichiga жалб этиш тартиблари, жумладан сўровномадан тўндириш тўрисида батафсил тушунчалар берилди.

Олмасор туманидаги 234-умумтаълим мактабида бўлиб ўтган «Оталар йиғилиши»да Ўзбекистон Миллий университети қошидаги 2-академик лицей, Тошкент банк коллежи, Олмасор тиббиёт ва политехника касб-хунар коллежлари фаолиятига оид кўргазмалар кўроллар ва видеороликлар иштирокчилар эътиборига ҳавола қилинди.

— Ўқувчилар касб танлашда кўпгина муаммоларга дуч келишади, — дейди мактаб директори Насиба Назарова. — Асосан боланинг қизиқиши ва ота-она танловининг бир-бирига зид келиши ҳолатларида кузатилади. Бугунги йиғилишда ўқувчиларнинг қизиқишларига оид маълумотлар оталар ҳуқуқига ҳавола этилиши бундай муаммоларнинг олдини олишда кўл келади.

Шундай тадбирлардан бири Мирзо Улугбек туманидаги 207-умумтаълим мактабида ҳам ташкил этилди. Йиғилишда «Фарзандингизни биласизми?», «Фарзандингиз танлаган касб» мавзусида кўргазмалар семинар-тренинг уюштирилди. Ота-оналарга тарқатилган сўровнома жавоб-

лари фарзандлар фикри билан солиштирилди.

— Қизим Дилбар Мирзо Улугбек тумани ахборот технологиялари касб-хунар коллежига кириш истагини билдирганида бироз иккиланган эдим. Психологлар томонидан ўтказилган семинар-тренингда унинг нафақат хоҳиши, балки фанларга қизиқиши, лаёқати айнан шу коллежда тўлароқ намо-

Оталар йиғилиши

ён бўлишига амин бўлдим, — дейди Шуҳрат Саҳобидинов.

Юнусобод туманидаги 260-мактабда ўтказилган «Оталар йиғилиши»да ҳам ўғил-қизларнинг қобилияти, қизиқиши ва имкониятларидан келиб чиққан ҳолда касб танлашига ёрдам бериш, уларни муайян мақсад сари йўналтиришда оталар ролини ошириш каби масалалар муҳокама марказида бўлди.

Иштирокчилар дастлаб мактаб ҳамда ҳудуддаги коллеж ва лицейлар ҳаётидан тайёрланган лавҳаларни томоша қилишди. Мактаб психологи ўқувчилардан олинган тест натижалари билан таништириб, ёшларнинг кўпроқ қайси соҳаларга қизиқаётгани, касб танлашига туртки бўлаётган омиллар, хусусан, оталарнинг таъсири ҳақида гапирди.

Шундан сўнг Юнусобод туманидаги касб-хунар коллежлари вакиллари ота-оналарни қизиқтирган саволларга жавоб беришди.

— Қизим Севара 15-мактабнинг 9-синфда ўқийди, — дейди Али Гайбуллаев. — Оилада ўзаро маслаҳатлашиб, Севаранинг келажакда ҳамшира бўлиш фикрига қўшилдик. Қизим мактабни тугатгач, Зомин тиббиёт коллежидан ўқишни давом эттиради.

«Оталар йиғилиши» Зомин туманидаги таълим муассасаларида ҳам уюшқоқлик билан ўтказилди. Йиғилишларда хотин-қизлар кўмитаси, «Қамолот» ЁИХ, «Маҳалла», «Нуроний» жамғармалари, ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари вакиллари иштирок этди.

— Мактабимизни 2012-2013 ўқув йилида 52 ўқувчи битиради, — дейди Зомин туманидаги 15-мактаб директори Абдужаббор Мухаминов. — Фарзанд тарбиясида отанинг ўрни катта. Ўғил-қизларнинг келажакда қайси касбни танлашида отанинг маслаҳати жуда ҳам зарур. Мактабимизда бўлиб ўтган йиғилиш ҳам бунга яна бир бор тасдиқлади.

Шовот тумани Чигатойқалъа қишлоғида жойлашган 21-умумий ўрта таълим мактабининг мажлислар зали «Оталар йиғилиши»га келган меҳмонлар билан гап-гап бўлди. Мактаб раҳбари, халқ таълими аълоиси Ойимжон Йўлдошева барча 8—9-синф ўқувчиларининг отаси таъриф буюрганидан мамнунлигини эътироф этди.

Меҳмонлар тадбир давомида фарзандларининг таълим-тарбияси, давомати, қолаверса, қайси касбни танлаётганидан бохабар бўлдилар.

Июнат Йўлдошев, Ҳамро Қурбонов, Фарҳод Отажонов, Ҳамдам Жумамуродов каби оталар ўзаро ҳамкорлик ва дўстона алоқалар учун мактаб ўқитувчиларига миннатдорлик билдиришди. «Оталар йиғилиши»да иштирок этганлар зиммаларида юксак масъулият турганини яна бир қарра ҳис этишди.

Бувайда туманидаги 36-мактабда ҳам «Оталар йиғилиши» кўтаринки руҳда ўтказилди. Йиғилиш доирасида битирувчиларнинг касбий қизиқишлари, қайси ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларида ўқишни давом эттириши, шунингдек, уларнинг таълим-тарбияси, фанларни ўзлаштириш даражасига дахлдор масалалар муҳокама этилди.

Тадбир якунида «Фарзандлар таълим-тарбиясида энг фаол ота», «Энг ёш ибратли ота», «Фарзандига энг яқин дўст бўлган ота» номинациялари бўйича фахрий ёрлик ва эсдалик совғалари топширилди.

Ғанишер АҚБАРОВ,
Моҳиҳебра ЛАТИПОВА,
Ғолиб БАҲРОМОВ,
Абдусаттор СОДИҚОВ,
Феруза
ТАНҒРИБЕРГАНОВА,
Баҳодир ШОКИРОВ,
«Ma'rifat» мухбирлари

КАСБ-ХУНАР МАВЗУСИДАГИ СУҲБАТЛАР

ўқувчининг қарорини қатъийлаштиради

Ўқувчи бошланғич синфдан турли касб-хунар ҳақида маълумотга эга бўлса, қобилияти ва қизиқишлари бир мақсад сари йўналтирилса, келажакда ўз соҳасининг етук мутахассиси бўлиб етишади. Айни пайтда Республика ташхис маркази бу жиҳатни инобатга олган ҳолда, ота-оналар, мактаб психологларига тегишли тавсиялар бериб, ўғил-қизларни касб-хунарга йўналтиришга қаратилган қўлланмалар билан таъминлаяпти.

— Ҳар бир дарслик, ўқув қўлланмаси ўқувчи учун ўзига хос дастур бўлиб, билим олиши ва касб-хунар эгаллашига хизмат қилиши зарур, — дейди Республика ташхис маркази директори ўринбосари Камолитдин Жўрабоев. — Шу мазода ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш, уларнинг қизиқишлари, туғма қобилиятлари, истеъдод ва лаёқатларини аниқлаш мақсадида Республика ташхис маркази томонидан бир қанча методик қўлланмалар яратилмоқда. 2011 йили ўқув қўлланмаларни ҳозирги давр талабига мос равишда такомиллаштирдик. Марказимизнинг tashxis.uz сайтига барча қўлланмалар жойлаштирилляпти, электрон вариантлари жойларга етказилмоқда.

Айтиш жоизки, ташхис маркази томонидан такомиллаштирилган методикалар, кўргазмалар кўроллар асоси-

да ҳар бир таълим муассасасида касб-хунарга йўналтириш хонаси ташкил этилган. Масалан, Олмасор туманидаги 28-мактабда бўлганимизда шундай хонада қўлланмалар, кўргазмалар кўроллар, шунингдек, ўзларининг ҳудудда жойлашган ишлаб чиқариш корхоналари, ташкилотлар ишлари ҳамда касб-хунар коллежлари тўғрисида маълумотлар акс эттирилганига гувоҳ бўлдик. Қувонарлиси, ўқувчиларга онли равишда касб танлаш учун тўғри йўл кўрсатиб бориляпти. Бу ҳақда мактабнинг амалиётчи психологи Жавлон Юсупов шундай дейди:

— Мактабимизда ўқувчиларнинг ўзлари хоҳлаган касбни танлашга алоҳида эътибор қаратилади. Тошкент шаҳридаги касб-хунар таълими муассасалари билан ҳамкорлик режаси тузиб, 9-синф битирувчиларига касблар

ҳақида кенгрок маълумот бериш мақсадида қизиқарли учрашув, тадбир, давра суҳбатлари, очик мулоқотлар ўтказаяпмиз. «Октябрь» — таълим ойлиги»да мактабимиз ўқувчиларини Тошкент шаҳар педагогика коллежига, «Ноябрь» — гуманитар фанлар ва санъат ойлиги»да эса Тошкент маданият коллежига олиб бордик. Коллеж психологлари билан ўтказилган давра суҳбатлари орқали ўқувчилар ўзлари қизиққан йўналишлар бўйича тўлиқ маълумот олишга муваффақ бўлишди. Айрим ҳолларда ёшлар ота-оналари, дўстларининг қизиқишларига қараб ҳам касб танлашади. Баъзан бола ич-ичидан бошқа мутахассисликни эгаллашни хоҳлайди. Бундай пайтларда ўқувчиға мактаб амалиётчи психологи ёрдамга келади. Бевоёсита керакли методикалар асосида савол-жавоблар ўтказиб, бирор касбга йўналтиради.

Дарҳақиқат, барча мактабгача таълим, умумий ўрта таълим муассасаларида касбий мотивацияни аниқлаш, дифференциал-диагностик сўровнома ўтказиш орқали ёшларнинг касбий қобилияти ўрганилиб, шу орқали касб-хунарга йўналтирилмоқда. Бу жараён МТМ муассасаларида ўйин, суҳбат тар-

зида, кўргазмалар кўроллар билан ўтказилса, 1—4-синфларда ўқув соатлари ва меҳнат дарсларида касбга йўналтирилган машғулотлар, машқлар ёрдамида ташкил этилмоқда. Бошланғич синфларда умумий мавзу бўйича, 5—9-синфларда ўқувчиларға касблар ҳақида атрофлича тушунчалар берилмоқда. Битирувчи синфларда ўқув машғулотлари «Қизиқшлар харитаси» асосида олиб бориляпти.

Ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш борасида меҳнат таълими ҳам жуда катта роль ўйнайди. Меҳнат таълими дарсларида асосан ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш учун ўқув режалар қабул қилинган. Ўқувчиларни республикамиздаги ўзгаришлар, касблар, ихтисосликлар, ижтимоий-иқтисодий соҳаларда олиб борилаётган ишлар, Ўзбекистондаги ишлаб чиқариш турлари, саноят ва қурилиш, моддий ишлаб чиқариш асослари ва таркиби билан таништириш мақсадида машғулотлар ўтказилмоқда. Қисқа қилиб айтганда, мактабгача, умумий ўрта таълим муассасаларида касбга йўналтириш ишлари қизгин кечаяпти.

Гулоз ОРИФЖОНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

Yangiliklarda yurt nafasi

❖ Ёшлар ижод саройида «Ташкент қувончлари» IV халқаро болалар расмлари биеннаlesi якунланди.

Ўзбекистон Бадий академияси, «Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми» жамғармаси томонидан Ташқи ишлар ҳамда Халқ таълими вазирликлари ҳамкорлигида ташкил этилган мазкур халқаро кўргазмадан кўзланган асосий мақсад турли мамлакатлар болаларининг Ўзбекистон, халқимизнинг ибратли анъана ва қадриятлари, бугунги ҳаёти ҳақидаги тасаввурларини янада бойитиш, болалар ижодиётини ривожлантириш, тасвирий санъатга қизиқувчи ўқувчи-ёшларнинг ижодий маҳоратини юксалтиришдан иборат.

«Ташкент қувончлари» IV халқаро болалар биеннаlesi бош соvrини «Болалик қувончлари», «Сайрда» расмлари учун Ташкентдаги республика иxtisoslashtirilgan санъат мактаб-интернатининг 1-синф ўқувчиси Мериём Алиевага берилди.

❖ Самарқандда «Ватан тараққиётига менинг ҳиссам» широи остида ёшлар фестивали бўлиб ўтди.

«Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати ва вилоят ҳокимлиги томонидан ташкил этилган тадбирда ўз истеъдоди, ўқиш ва интилишлари, ташаббускорлиги билан тенгдошларига намуна бўлаётган ўқувчи ва талабалар, халқаро майдонда юртимиз шарафини муносиб ҳимоя қилаётган спортчи ёшлар, тадбиркорлик, хунармандчилик ва фермерлик соҳаларида муваффақиятли фаолият олиб бораётган йигит-қизлар қатнашди.

Тадбир доирасида ўтказилган танловда бир қатор номинациялар бўйича энг иқтидорли ёшлар аниқланиб, вилоят ҳокимлигининг фахрий ёрлик ва эсдалик совғалари билан тақдирланди. Шунингдек, олий ўқув юртиларида ёшлар иштирокида илмий-амалий конференциялар, давра суҳбатлари, ёш расмсоллар кўргазмалари ўтказилди.

❖ Бухоро шаҳрида «Мустаҳкам оила йили» Давлат дастури доирасида 32 оилага мўлжалланган кўп қаватли замонавий уй фойдаланишга топширилди.

Мамлакатимизда ёш оилаларни моддий ва маънавий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш, хусусан, уларни уй-жой билан таъминлаш борасида кенг кўламли ишлар амалга оширилмоқда. — Аҳолига шинам тураржойларга эга бўлишида кўмаклашиш асосий вазифаларимиздандир, — дейди «Ипотека» банки Бухоро вилояти филиали бошлиғи Эркин Мансуров. — Президентимизнинг 2007 йил 18 майда қабул қилинган «Ёш оилаларни моддий ва маънавий қўллаб-қувватлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги фармони ҳамда «Мустаҳкам оила йили» Давлат дастури доирасида вилоятимизда ёш оилаларни уй-жой билан таъминлашга алоҳида эътибор қаратишмоқда.

Мазкур уйдан квартали сотиб олиш истагида бўлган оилаларга ҳам банк кредитлари қўл келди. Жумладан, 14 ёш оилага жами 468 миллион сўм микдорда имтиёзли ипотека кредитлари ажратилди.

ЎЗА ва махсус мухбирларимиз йўллаган материаллар асосида тайёрланди.

Муҳим масалалар муҳокамаси

Халқ таълими вазирлигининг навбатдаги ҳайъат йиғилиши бўлиб ўтди. Мажлисда Халқ таълими вазирлиги ҳайъат аъзолари, вазирлиқнинг бошқарма ва бўлим бошликлари, Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазири, вилоятлар ҳамда Ташкент шаҳар халқ таълими бошқармалари бошликлари, педагогика институтлари ҳамда педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малякасини ошириш институтлари ректорлари, республика ташкилотлари раҳбарлари иштирок этди.

Hay'at yig'ilishi

Халқ таълими вазири Т.Ширинов раислигида ўтказилган йиғилишда тизимда йил давомида олиб борилган ишлар сарҳисоб этилиб, эришилган натижалар ва ўз ечимини кутаётган масалалар муҳокама қилинди.

Президентимизнинг Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 20 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузасидан келиб чиқадиган вазифалар тўғрисида тўхталиниб, таълим тизимига берилаётган эътибор алоҳида таъкидланди. Маърузанинг мазмун-моҳиятини педагогларга етказиш мақсадида методик тавсиялар ишлаб чиқиш, белгиланган вазифаларни педагогик жамоалар, тингловчи ва талабаларга етказиш бўйича педагогика институтлари, педагог кадрларни қайта

тайёрлаш ва малякасини ошириш институтларида махсус факультатив ўқув курси дастурини ишлаб чиқиш ҳамда ўқув жараёнига жорий этиш юзасидан вазифалар белгиланб олинди.

Йиғилишда таянч мактабларда ўқув-тарбия жараёнида замонавий ахборот-коммуникация технологиялари ва интернет тармоғидан фойдаланиш методикаси бўйича тренер-ўқитувчилар малякасини ошириш курслари иши ҳам тахлил қилинди. Жумладан, 2012 йили режага мувофиқ 305122 нафар ўқитувчининг ўтган йиллардаги курсларда олган билимларини мустаҳкамлаш бўйича ўқишлар ташкил этилгани, май—ноябрь ойларида эса 287152 нафар педагог АКТдан фойдаланиш бўйича малака ошириш курсларида иштирок этгани таъкидланди.

Ҳайъат йиғилишида, шунингдек, қиш мавсумини бетафлот ўтказиш юзасидан таълим муассасаларида амалга оширилган ишлар, имконияти чекланган болалар учун инклюзив таълим жорий этиш ва уйда яқка тартибда таълим олувчиларни ўқитиш, 2012 йилда амалга оширилган фундаментал, амалий ва инновация лойиҳалари тўғрисидаги масалалар муҳокама этилди.

Қўрилган масалалар юзасидан ҳайъат йиғилишининг қарори қабул қилиниб, мутасадди раҳбар ходимларга тегишли кўрсатмалар берилди.

Халқ таълими вазирлиги ахборот хизмати

Лизинг хизмати ривожланмоқда

Миллий матбуот марказида «Ўзқишлоқхўжаликмашлизинг» компанияси томонидан «Қишлоқ хўжалигини модернизациялаш соҳасида амалга оширилаётган ишлар» мавзусида матбуот анжумани ўтказилди. Тадбирда республикамиз қишлоқ хўжалигини янада модернизация қилишга катта аҳамият берилаётгани алоҳида таъкидланди.

— Фермер хўжаликлари, машина-трактор парклари ҳамда ҳудудий «Қишлоқхўжаликким» акциядорлик жамиятлари учун «Ўзқишлоқхўжаликмашлизинг» компанияси хизматида фойдаланишга

бир қатор имтиёзли лизинг шартлари белгиланган, — дейди компания бошқаруви раиси Н.Отажонов.

Компания ўз фаолиятини

бошлаган 2000 йилдан буён республикамиздаги 29 мингдан ортиқ қишлоқ хўжалиги корхоналарига жами 679,4 млрд. сўмлик 41 минг 700 донадан ортиқ ҳар хил турдаги қишлоқ хўжалиги техникаларини лизингга етказиб берди.

Иштирокчилар компания фаолиятига доир маълумотлар билан танишиб, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олдилар.

Назокат ХОЛМЕТОВА

Matbuot anjumani

Ноғиронлар — ижтимоий ҳимояга

Юртимизда аҳолининг ижтимоий муҳофазага муҳтож қатламлари, айниқса, 22 минг нафарга яқин ёлғиз кекса, пенсионер ва ноғиронларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш, уларга жамиятнинг бошқа аъзолари қатори тенг имкониятлар яратишга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлиги томонидан Миллий матбуот марказида уюштирилган матбуот анжуманида Президентимизнинг «2011—2015 йилларда ёлғиз кексалар, пенсионер ва ноғиронларни ижтимоий ҳимоя қилишни янада қўлайтириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги

қарори ижросини таъминлаш мақсадида давлат дастури қабул қилиниб, қатор ишлар олиб борилаётгани таъкидланди.

— Бу борадаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг тақомиллаштирилиши аҳоли учун ижтимоий хизматлар қўламини янада кенгайтиришга замин яратмоқда, — дейди вазирлиқнинг аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш чора-тадбирлари ва мониторингинг бошқармаси бошлиғи Баҳодир Шапонов. — «Ижтимоий томонор», «Ижтимоий тақси» сингари янги ижтимоий технологиялар, мулоқот марказлари, мобил ижтимоий гуруҳлар аҳоли учун ижтимоий, майшият масалаларини ҳал этишда қўлайлик туғдиarmoқда.

Дилшод КАРИМОВ
«Ma'rifat» мухбири

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Истеъдод» жамғармаси, Ўзбекистон «Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати ва Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг

АХБОРОТ ХАТИ

2013 йил 22—23 январь кунлари Ташкент шаҳрида «Ўзбекистон Республикасида ёшлар сиёсатини амалга оширишнинг долзарб масалалари» мавзусида республика илмий-амалий анжумани ўтказилади.

Анжуманнинг мақсади:

Ўзбекистон Республикасида амалга оширилаётган ёшларга оид сиёсатнинг ҳуқуқий, иқтисодий, ижтимоий ва ташкилий асосларини янада тақомиллаштириш, чуқур билимни, жисмонан соғлом, маънавӣ етук — баркамол авлодни вояга етказиш йўлида олиб борилаётган ишлар самардорлигини ошириш, ёшларнинг демократик ҳуқуқий давлат ҳамда фуқаролик жамияти шаклланиши жараёنларида кенг иштирокини таъминлаш ва ижтимоий фаоллигини оширишнинг долзарб масалаларини муҳокама қилиш.

Анжуманда қуйидаги шўьбалар бўйича иш олиб борилади:

1-шўьба: «Ўзбекистонда ёшлар сиёсати: бугунги ҳолати ва истиқболлари».

2-шўьба: «Иқтидорли ёшларни қўллаб-қувватлаш, уларнинг ижодий ва интеллектуал салоҳиятини рўьбга чиқариш».

3-шўьба: «Мамлакатни демократик янгилаш жараёнида ёшларнинг ҳуқуқий маданиятини шакллантириш ва ижтимоий фаоллигини ошириш».

4-шўьба: «Мустақил фикрлайдиган, ўз ҳаётини позицияси ва мустаҳкам этиқодга эга бўлган ёш авлодни тарбиялашнинг маънавий-маърифий асослари».

5-шўьба: «Ёшларда соғлом турмуш тарзини шакллантириш ва ёшлар спортини ривожлантириш масалалари».

6-шўьба: «Баркамол авлодни тарбиялашда оммавий ахборот воситаларининг roli».

Анжуманда иштирок этиш учун талабнома ва анжуман материаллари тўпламига илмий мақола тақдим этиш зарур.

Илмий мақолалар — 2013 йил 2 январгача қабул қилинади.

Анжуман материаллари тўпламига илмий мақолалар учун талаблар:

— илмий мақолалар конференция йўналишларига оид долзарб мавзуларда, илмий таҳлил ва тугалланган фикрлар асосида, тегишли тақлиф ва тавсиялар билан тақдим этилиши лозим;

— тақдим этилаётган илмий мақолалар соҳа бўйича етук мутахассисларнинг камида битта тақризи билан қабул қилинади;

— анжуман материаллари ўзбек ва рус тилларида тақдим этилиши мумкин;

— илмий мақолалар матнлари таҳрир қилинган ҳолда А4 ҳажмидаги қоғозга, юқоридан ва пастдан 2,5 см., чапдан 3 см., ўнгдан 1 см. жой қолдириб, 1 нусхада расмийлаштирилади. Мақоланинг номи, 1,5 интервал-

дан сўнг муаллифнинг исми ва отасининг исми ҳамда фамилияси бош ҳарфларда ёзилади, 1 интервалдан кейин ташкилот ва шаҳар номи кўрсатилади. Сўнгга 1,5 интервал қолдириб, матннинг мазмунини 1,5 интервалли қаторларда ёзилади. Матннинг электрон нусхаси MS Word дастурида, Times New Roman шрифтида, 12 кегел катталигида бўлиши ва 4 бетдан ошмаслиги лозим. Электрон нусхаси диск ёки флешкага ёзилган ҳолда юборилади ёки электрон почтадан жўьнатилади;

— муаллиф томонидан анжуманда иштирок этиш учун ташкилий қўмитага талабнома (фамилия, исми ва отасининг исми, мақола номи, конференция йўналиши (шўьба), ташкилот, лавозим, хизмат манзили, телефон/факс, e-mail) тақдим этилиши лозим.

Анжуман ташкилий қўмитаси илмий мақолаларни таҳрир қилиш ва саралаш ҳуқуқига эга.

Анжуман материалларини юбориш манзили:

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Истеъдод» жамғармаси
Ташкент шаҳри, 100066, Фуркат кўчаси, 171-уй.
Тел.: (998-71) 232-61-84; факс: (998-71) 232-60-16.
Электрон почта: konferensiya@inbox.uz

Dolzarb mavzu

Жамики жабҳалар тараққиётига кадрлар салоҳияти билан эришилади. Ана шунинг назарда тутилган ҳолда, касбий маҳорат йўли инсондан катта меҳнат, ўз устида тинимсиз ишлаш ва изланишлар талаб этиши хусусида кўп гапирармиз. Шуниси аёнки, соҳалар малакали, ўз касбининг сир-асрорларини пухта билган мутахассисларга ҳаммиша эҳтиёж сезади. Бундай кадрлар эса ўз-ўзидан эшик қоқиб келмаслиги ҳам кундек равшан. Демак, таълим муассасаларига эҳтиёж қандай корхонаю ташкилот ҳам сафларини билимли, истеъдодли ёшлар билан тўлдириб боришга жиддий вазифа сифатида қарамоғи керак. Ҳаётда тасдиғини топган бир ҳақиқат борки, киши фалон олий ўқув юртини битириб, мутахассислик дипломини қўлга олмоғи мумкин, лекин эгалланган назарий билим амалиёт билан уйғунлашмас экан, кўзланган мақсадга эришиш учун йиллар бой берилмоғи ҳеч гап эмас. Бу йўқотишлар эса бевосита жамият тақдири, юрт истиқболига ҳам дахлдордир.

Навоний давлат кончилиқ институтига олиб борилаётган ибратли ишлар билан танишар эканмиз, айнан шу борада анчагина ютуқларга эришилганига гувоҳ бўлдик.

Мазкур илм даргоҳида 5та факультет мавжуд бўлиб, 3353 нафар бакалавр ва 93 нафар магистр талаба тахсил олаётган. Уларга 238 нафар салоҳиятли профессор-ўқитувчи сабоқ бермоқда. Институтда 1997—2011 йиллар давомида 9000га яқин талаба бакалаврият ва магистратура босқичини муваффақиятли тамомлаб, айни кунда вилоят ва республикаимиз ҳудудидаги саноат корхоналарида, ташкилот ва муассасаларда фаолият юртаяпти. Шунингдек, институтнинг собиқ талабалари «Навонийазот», «Қизилқумцемент» ҳамда Олмалиқ кон-металлургия комбинати каби йирик саноат корхоналарида меҳнат қилишмоқда.

...Бир қараганда, ҳамма иш маромида давом этмоқда. Билим даргоҳи олий таълим муассасалари ўрта-сига ўз нуфузи, мавқеига эга. Лекин давр муваффақиятларга суяниб яшашини эмас, имконлардан имконлар топиб, фаолиятга танқидий нуқтаи назардан баҳо берган ҳолда олимларнинг талаб этаётган. Шу маънода институт жамоаси ички имкониятларини юзага чиқариш, назарий таълим ва амалиёт уйғунлигини таъминлаш, илмий-амалий потенциални янада такомиллаштириш масаласига алоҳида эътибор қаратаётган. Бунда тегишли ташкилотлар билан самарали ҳамкорлик ўрнатилганлиги муҳим аҳамият касб этмоқда. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Кон-металлургия саноати

ЁШ МУТАХАССИС

унга ҳам назарий, ҳам амалий билим керак

учун юқори малакали мутахассислар тайёрлашни ташкил қилишни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори асосида Навоний давлат кончилиқ институтини Навоний кон-металлургия комбинати тарқибига ўтказилди. Шу аснода таълим масканининг Навоний кон-металлургия комбинати билан ҳар томонлама ҳамкорлиги мустақамланиб, саноат корхонаси негизига республика миқёсида зарур соҳаларга мутахассис кадрларни жалб қилиш борасидаги имкониятлар кенгайди. Ўз навбатида, комбинат раҳбарияти ҳам институт моддий-техник базасини мустақамлаш, янги техника ва технологияларни таълим тизими жорий қилишга яқиндан ёрдам бериш билан бирга, ўқув ва тажриба ишлари самарадорлигига ҳам алоҳида эътибор қаратиб келмоқда. Жумладан, талабалар ўқитишнинг дуал тизими асосида комбинатнинг кон бошқармаларида, гидрометаллургия заводларида, марказий илмий тадқиқот лабораториясида амалий машғулотларни ўтаб келишмоқда. Бу эса бакалавр ва магистрантларга энг илғор фан-техника ютуқларини ўзида мужассам этган замонавий илмий жиҳозлар, қурилмалар билан яқиндан танишиш имкониятини бераётган.

— Фан, таълим ва ишлаб чиқариш орасидаги интеграцияни ривожлантириш мақсадида тегишли ташки-

лотлар қошида қатор кафедраларнинг филиаллари ташкил этилди, — дейди институтнинг ўқув ишлари бўйича проректори вазифини бажарувчи Бахтиёр Мардонов. — Жумладан, Навоний кон-металлургия комбинатининг Марказий илмий тадқиқот маркази қошида «Металлургия», Навоний электр тармоқлари корхонасида «Электр таъминоти», Навоний машинасозлик заводида «Машинасозлик технологияси», «Гранит» ОТАЖ қошида «Кончилиқ ишлари» ва «Кончилиқ электр механикаси», Тошкент вилоятидаги Қаймоққир кон бошқармасида Олмалиқ кон-металлургия факультетининг «Кончилиқ иши» ва «Кончилиқ электр механикаси» кафедралари филиаллари фаолият юритмоқда. Талабаларимиз наза-

рининг кутубхоналари, инновацион технологиялар марказларидаги илмий-амалий манбалардан ҳам бемаъл фойдаланиш имкониятини тугдирди. Кузатишлар шундай хулоса чиқаришмизга асос бўлаяптики, ўтган йиллар давомида ҳам талабаларимизга мукаммал билим беришга ҳаракат қилинган. Аммо улар асосан назарий илмларга таяниб қолганлари боис, биринчидан, иш ўринларини топишда бирмунча қийинчиликларга дуч келишган, иккинчидан, бирор корхона ёки ташкилотга қабул қилинганларида ҳам оилаб «ўрганувчи»лар қаторида бўлишган. Мазкур ҳамкорлик эса талабаларимизнинг институтни тайёр, етук кадр, иш ўрнига эга мутахассис сифатида битиришига имконият яратди...

Ҳақиқатан ҳам, институт кафедралари филиалларида иш шундай узвий ташкил этилганки, толиби илм танлаган соҳасига дахлдор назарий билимларни эгаллайди ва бу илмларини амалий машғулотлар, илмий тадқиқотлари орқали мустақамлаб боради. Яъни, дейлик, «Машинасозлик технологияси, машинасозлик ишлаб чиқариш жиҳозлари ва уларни автоматлаштириш» йўналишида тахсил олаётган талаба Навоний машинасозлик заводида ташкил этилган кафедра филиали орқали мазкур корхонада I-курсни битирганда «Танишув амалиёти», иккинчи курс якунида «Малакавий амалиёт», 3-курсни тугатган «Малакавий ишлаб чиқариш амалиёти», 4-курсда «Малакавий-бигириш иши олди амалиёти»га жалб этилади. У 3-курсдагидаёқ «Малакавий ишлаб чиқариш амалиёти»дан сўнг корхона томонидан ташкил этилган комиссия орқали имтиҳон қилинади ва маълум разряд эгасига айланади. Шу тариқа ҳам

иш ўрнига, ҳам разрядга эга бўлади.

Мазкур ҳамкорлик корхоналарнинг истиқболига, ривожланишига, мавжуд муаммоларининг барҳам топишига ҳам ижобий таъсир ўтказаяпти. Талабалар бакалаврлик, магистрлик ишлари мавзусини ўзлари амалий машғулотлар олиб бораётган ишлаб чиқариш объектларидаги ечим талаб масалаларга қаратишмоқда. Бу борада уларнинг илмий изланишлари, тадқиқотларига профессор-ўқитувчилар билан бир қаторда корхоналардаги етакчи мутахассислар ҳам раҳбарлик қилишмоқда.

— Навоний кон-металлургия комбинатининг Марказий кон бошқармасига қарашли, Мурунгов карьеридида амалий машғулотларни ўташ баробарида «Мураккаб структуралли конларда бурғилиш ва портлатиш ишлари параметрларини такомиллаштириш» мавзусида илмий изланиш олиб бораётган, — дейди 2-курс магистранти Шоҳрух Ҳақимов. — Бунда ҳам институтдан белгиланган илмий раҳбарим, ҳам Мурунгов карьерининг етакчи мутахассислари бирдек мураббийлик қилишмоқда. Тадқиқотларимиз натижасида кон массаси майдаланиш сифатини яхшилашга имкон берадиган ҳамда фойдали қазилманинг тўлиқ ажратишнинг оширадиган портлатишнинг самарали усули ишлаб чиқилди. Чуқур кон ён деворлари ҳамда муҳандислик қурилмаларининг портлаш энергияси сейсмик таъсирига бардошлилигини таъминловчи бурғилиш ва портлатиш ишлари параметрлари аниқланди.

Қувончлиси, талабаларнинг қай бири билан суҳбатлашманг, Шоҳрух каби эгаллаётган касбининг истиқболга учун нима қила олиши мумкинлиги хусусида тасаввур ва тушунчага эга. Ҳамкор ташкилотлар тараққиётига хизмат қилувчи омиллари илмий жиҳатдан асослаш, мавжуд муаммоларни бартараф этишга хизмат қилувчи ишлаб чиқариш технологияларини яратиш йўлидаги уринишлар институт ёш олимларининг ҳам диққат-эътиборида.

...Вақт елдек учиб бормоқда. Бу учқур от биз гарчанд истамасак-да, баъзида тан олгимиз келмаса-да, ўзи ила ёшлиқнинг куч-қуввати, ғайрат-шижоати, журъат-жасоратини ҳам олиб кетаверади. Бу аччиқ бўлса-да, бор гап! Шундай экан, фалон йил ишлаб, вужудимиз толиқиб, шаштимиз, саломатлигимиз амага оширмоқчи бўлган ишларимизга панд бера бошлаганида эмас, ўша ёшлиқ аталмиш бебаҳо давримизда том маънода етук мутахассис бўлишга эришайлик! Не бахт-ки, бузғини давр, Навоний давлат кончилиқ институтини сингари таълим муассасаларидаги ибратли тажрибалар бунга имкон яратаётган!

Ойбуви ОЧИЛОВА

Ахборот асрида инсоният «оммавий маданият»нинг турли тахдидларига дуч келмоқда. «Оила — ортикча ташвиш» деган гоёни сингдиришга бўлаётган ҳаракат эса тахдидларнинг энг хавфлисидир. Бу бизга ёт қараш. Чунки ўзбек халқида оила муқаддас кўрган сифатида қадрланади. Аммо айрим кучлар миллатимизнинг ана шу муқтаҳам илдизига болта уришни кўзлашади.

Улар билдиладарки, бизнинг энг бақувват илдизимиз — оила, маҳалла, уларга хос аҳиллик ва бирдамликдир. Оила — гўзал хислатларни тарбияладиган, ўзликини англатадиган гўша. Оила бор экан, биз бормиз. Маҳаллалар тинч, фаровон экан, халқимизга ҳеч ким даҳл қила олмайди. Уаётган йилнинг «Мустаҳкам оила йили» деб эълон қилинишидан мақсад оилаларни мустаҳкамлаш, уларнинг манфатларини ҳимоялашгина эмас, балки муқаддас кўрганларни ташқи таъсирларга қарши тура оладиган қалқон этиб шакллантириш ҳамдир.

Масаланинг яна бир но-зик жиҳати бор: оилани барбод қилишга қаратилган ҳаракатлар нега айнан ёшларга қаратилади? Негаки, ёшларда ўзгаришга мойиллик кучли. Оила ҳақидаги тасаввур ва тушунчалари тўла шаклланиб улгурмаган болалар — бузғунчи кучлар учун тайёр ўлжа. Улар ўз «ўлжа»ларини сохта мулоқот, жозибали мусиқа, ҳатто оддий бир рўкча билан ҳам алдаб, аста-секин асирга айлантириши мумкин. Бунда энг яхши ва хавфли қурол — ахборот-дир.

ОДДИЙ БИР КИНО, ДЕМАНГ!

Бугун ўсмирларнинг аксарияти виртуал оламда фаол иштирок этмоқда. Лекин бола йигирма тўрт соат интернетда «яшамайди»-ку? Болаларнинг сеvimли эрмаги — кино томоша қилишдир. Айниқса, таътил кунлари уларни телеэкран қарши-сидан узоқлашти қийин бўлади. Ҳозирги болалар миллий телеканаллардаги фильмлардан қаноатланмай, кабел телевидениелари ҳамда турли дискларга эзилган хориз киноларига мурожаат этишади. Улар томоша қилиши мумкин бўлган айрим киноасарларда бизга номақбул турли қарашлар тарбиятини уқратиш мумкин.

Муҳаббат — оиланинг энг муҳим таянчи. Бироқ хориз киноларидаги муҳаббат талқинига бир эътибор бериб кўринг-а! Икки ёш бир-бирига бир кўришда кўнгли қўяди. Бир-бирисиз яшолмаслигини айтади. Сўнг турмуш қуришга қарор қилишганини ота-онасига билдиради. Тўйдан кўп ўтмай эса, бир-бирига «ха-

рактер»лари тўғри келмаслигини айтиб, ажрашади-лар. Мана, сизга «ҳақиқий» муҳаббат!

Ёки яна бир бошқачароқ ҳолат. Севгилиси ташлаб кетган бева ва ўз отасини умрида кўрмаган ширинигина болақай. Улар қийинчиликда умр кечираётган бир пайтда ҳаётларида янги бир шахзода пайдо бўлади. Кино интиҳосида бўйдоқ, гўр йигит ўша жувога уйланади ва бир етимнинг бошини силайди. Жаҳон

билан ҳамнафас яшаш яхши. Аммо биз бирор се-риални томошабинга тақдим этар эканмиз, балогаёт ёшдаги болалар руҳияти, ҳали тўла шаклланмаган мафкуравий иммунитетини ҳам ҳисобга олишимиз зарур, назаримда.

Францида киномаҳсулотларни томошабинга кўрсатишда бир асосий принципга амал қилишар экан: миллий киноасарлар биринчи галда эфирга узатилади, кейин эса хориз маҳсулотларига навбат ет-ади. Эътибор берсангиз, сўнгги пайтлари суратга олинаётган миллий сериалларимизнинг асосий мавзуси — оила ва унда кечади-ган воқеалар бўлмоқда. Бунга баъзилар маийш мавзуларга ўралашиб қола-йимиз, деб баҳолашади. Лекин хориз киноси ва теле-сериаллари орқали ки-риб келаётган турли ёт қарашлардан ҳимоялашда миллий сериаллар қалқон вазифасини ўташи керак.

БУГУН ЎЙНА, ЭРТАНИ ЎЙЛАМА!

Кўшиқ — руҳиятни даво-ловчи куч. У инсоннинг гўзал хисларини ривожлантири-ши, эзгулик сари етаклаши керак. Ёшлар виртуал муло-қотга киришиш, кино-фильмларни томоша қилиш асносида турли йўналишда-ги куй-қўшиқларни ҳам тинглайди. Улар орасида миллий кўшиқларимизни севиб тинглайдиганлар

ҳам, умуман тингламайди-ганлар ҳам бор. Хўш, улар ўртасида оммабоп бўлган кўшиқнинг савияси қай да-ражада?

Бир ҳияним бор. Хориж-нинг рок ва реп йўналиши-даги шовқиндор кўшиқла-рини тинглашни хуш кўра-ди. У «суйган» кўшиқларни уйдаги ёши катталар ёқти-ришмайди. Жиянимдан нега айнан шундай кўшиқ-ларни эшитиб юришини сўрасам, ёшлар ўртасида урфга киргани учун, деб жавоб берди.

Хориж замонавий кўшиқ ва клипларнинг бугунги аҳволи эса, ўзингизга маъ-лум. Мақолани ёзиш жара-ёнида ёшлар орасида «хит» бўлаётган энг оммабоп кўшиқларни ҳам эътибор-дан четда қолдирмасликка уриндик. Таассуфки, ўша

ТАХДИДЛАРГА МУНОСИБ ЖАВОБ

Интернет, кино, турли компьютер ўйинлари, қўшиқ ва клиплар, бадий адаби-ёт — буларнинг барчаси биз учун ахборот манбала-ри. Ижтимоий иммунитети энди шаклланиб, ижтимоий ҳаётга фаол киришаётган ўсмир ва ўспиринлар ахбо-рот оқимида довдираб қолишлари тайин. Халқи-мизда касални даволаган-дан кўра олдини олган осон-роқ, деган нақл бор. Хўш, болаларни турли ахборот хуружлари ва уларнинг зар-рарли оқибатларидан қан-дай ҳимоя қиламиз?

Шуни назарда тутган ҳолда мамлакатимизда соф-

лом ахборот маконини яра-тиш сари дадил қадамлар ташланмоқда. Виртуал оламда миллий ижтимоий тармоқлар, кино оламида миллий асарлар, мусиқа ду-нёсида миллий куй- қўшиқ-лар замонавий руҳда ярати-лаётгани фикримиз исботи-дир. Бугунги кунда юрти-миздаги умумтаълим мак-табларининг 96 фоизи «ZiyoNet» ахборот таълим тармоғига уланган бўлса,

«Muloqot.uz» сайтига ҳар куни 3 мингга яқин одам мурожаат қилади. Уларда мил-лий характердаги ахборот-лар берилмоқда. Фойдала-нувчилар фақат янгиликлар-ни ўқибгина қолмай, таълим соҳасида ҳам керакли маъ-лумотларни ўзбек ва бошқа хорижий тилларда олиш-моқда. «Olam.uz», «gazeta.uz» каби сайтлар эса юрти-миз ва хориз янгиликларини катта тезликда беришга интилмоқда. Демак, интер-нет фойдаланувчиларини хо-рижий сайтлар оламиндан тортиб олиш учун Uz доме-нида база ҳам, имконият ҳам етарли. Тўғри, миллий сай-тлар абонентлари оммабоп хориз сайтларидан фойда-

Ташқи ёт кучлардан ҳимояланар экан, миллат, давлат миллий қадриятлари, азалий тушунчаларига суянади. Бунда энг муҳим таянч ва суянч — оиладир. Мақола авва-лида келтирилганимиздек, оилага давлат сийсати даража-сида берилган эътибор замирида маънавий тахдид-ларга қарши оқилона курашиш, хавфларга муносиб жа-воб айтиш талаби мавжуд. Ота ва бола ўртасидаги ҳур-мат, катталарга бўлган эҳтиром, қўшиқчиларнинг узи-мас робиталари, маҳалладаги бирдамлик, буларнинг бари — бойлигимиз, куч-қудратимиз эканлигини асло унутмайлик!

Соҳиба МУЛЛАЕВА,
«Ma'rifat» мухбири

ОҲАНГЛАР МАВЖИ

Давлатимиз раҳбари ташаббуси билан ёш истеъодлар учун таъ-сис этилган «Ниҳол» муқофоти танлови давом этмоқда. Дилафрўз Ҳасанова ҳам маъзур муқофот учун бўлиб ўтган бу йилги танловнинг Андижон вилояти босқичида кўйлар ижрочилиги йўналишида голиб бўлиб, республика босқичига йўналма олган истеъодли ёшлар-дан.

Дилафрўз қўлига дутор олиб кўй қалганда оҳанглар мавжидан қалблар эзгу хисларга чулғанади. Унинг ижросидаги дилларга ором берувчи муштовз наволарда болаларнинг ўктам овози, момоларнинг ажиб алласи эшитилади гўё.

Дилафрўз болалигидан санъатга меҳр қўйган: Ана шу ҳавас уни Андижон санъат коллежи томон етаклади. Замонавий таълим дар-гоҳида яратилган қўлай шароит ва имкониятлардан самарали фой-даланган ҳолда мусиқага одил билимини мустаҳкамлаб, ижро маҳора-тини юксалтирди. Айни пайтда у Қўрғонтепа тумани Қорасув шаҳар-часидаги 27-болалар мусиқа ва санъат мактабидида ўқувчиларга му-сиқадан сабоқ беради.

Хурсандбек АРАББОВЕВ (ЎзА)
олган суратлар.

ЭНГ ЯХШИ ТАРБИЯ - ИБРАТ

Бир ҳамкасбимиз бор, Абдураҳул ака дегич. Ҳамиша озода кийиниб юрвчи бу киши жуда камтар, шу билан бирга, талабаларга ўта талабчан устоз. Аб-дураҳул ака «Ота — ўғил учун ибрат», деган гапни кўп таъкидлайди. Дарҳа-қиқат, фарзанд оилада нени кўрса-эшитса, ўз ҳаётида унга тақдид қилади, негаки ота-онанинг ҳар бир амали фарзанд учун энг тўғри, қилиниши лозим бўлган хатти-ҳаракат бўлиб туолади. Баркамол авлод тарбияси маънавий билан ҳамбарчас боғлиқ бўлиб, маънавиятчи инсон камолида, аввало, оила-нинг ўрни ва аҳамияти беҳаддир. Негаки, камтарлик, ҳалоллик, ростгўйлик, андиша, суҳбат одоби каби фазилатлар шу маконда ниш уради. Хўш, маъ-навий қамолотнинг шаклланишида оила катталарининг ўрни, бурчлари ни-мада? Бу, аввало, санаб ўтилган сифатларнинг оила катталарининг ўзида бўлмоғи, яъни ибратдир.

Оилада илмий муҳитни шакллантириш фарзандлар камолотининг муҳим жиҳа-ти саналади. Оилада билим олишга ин-тилишни таъминлашда оила катталари-нинг ўзи ҳам илмга ташна бўлишлари лозим. Бунинг учун ота-онанинг, албат-та, илм кишилари бўлиши шарт эмас. Муҳими, оилада билимнинг киши ҳаёти-да йўлчи юлдуз экани ҳақидаги қайфият устувор бўлиши лозим. Айниқса, бугунги глобаллашув жараёнида ёш авлод онги-да шафқатсизлик, бераҳамлик каби илат-ларни келтириб чиқарадиган турли хил мультфильм ва интернет ўйинлари фар-зандларимизда инсоний туйғуларнинг сўниб бориши, эстетик диднинг бўғили-шига сабаб бўлиши ҳам бор ҳақиқат. Де-мак, оилада китобга ошнолик, илм олиш-та интилишни таъминлашда ота-оналар-нинг ўзлари ибрат кўрсатмоғи лозим.

Оилада ил-мий муҳитни яратишда оила кутубхона-сининг ўрни катта. У ёки бу даражадаги кутубхона фарзандни китобга — билим-

га ошно қилади. Ота-она фарзандига ёшига мувофиқ келадиган китобларни тавсия этиши, шунинг баробарида, ун-дан қандай фойдаланишни ўргатмоғи ке-рак. Ва, албатта, ўқилган китоб юзасидан фикрини сўрамоғи лозим. Шунингдек, тил илмига муҳаббат уйротишда у ёки бу лу-ғатдан сўзларнинг маъносини топиш ёки ўзи яшаётган ҳудуддаги шевага хос сўзларнинг адабий тилдан қандай фарқ қилиниши тушултириб беришни топиш-риш мумкин. Яна, бирор шеърини ёки на-срий асар мисолида ижодкорнинг сўз-дан фойдаланиш маҳоратини тушултириш а-сносида она тилининг ифода имкониятла-ри нақадар кенглигини фарзанд шуури-га жо этса бўлади.

Бугун техника тараққиёти туфайли уйингизда ўтириб, исталган кишингиз билан суҳбатлашингиз ёки дунёнинг тур-ли нуқталаридаги воқеа-ҳодисалар ҳақида хабар топишингиз мумкин. Қола-верса, вақтни хуш ўтказишингиз учун те-левизор ҳам, ундаги томошалар ҳам етар-

ВАҚТ ЕТИШМАЙДИМИ ЁКИ ҲАФСАЛА?

Тасаввур қилинг: ишдан чарчаб қайтдингиз. Болангиз югуриб келиб оёғингиздан қучди. Уни кўтариб, бир бурдагина юзидан ўпиб қўйдингиз. Ик-ковингизнинг ҳам қайфиятингиз кўта-рилди. Фарзандингиз ийиб кетиб, ёнингизга чўккалади. Кун бўйи йиғилиб қолган саволларини қалаштириб ёғдира бошлади. Сизсиз кечирган ке-чинмаларини ўртоқлашишга ошиқди.

Бу сизга унчалик ёқмади, шекилли. Аввалога «ха» ёки «йўқ» каби жавоблар билан совуққина бош чайқаб ўтир-дингиз. Аста-секин болажо-нингизнинг боя кўнгириқдай туйилган, дилингизга завқ берган овози ҳорин миан-гизни эгловлай бошлади. «Бирпас жим тур, барака топ-кур!» дея ғазабланингиз.

Бола қулоқ солишни иста-май, сизга бўлган соғинчи, талпиниши тушунишдан устун чиқиб, қулдирашда давом этди. Энди сиз қизиша бош-ладингиз ва ўшқириб бердин-гиз: «Бошимни оғритмай, бо-риб нариги хонада ўйнагин!».

Кейинги кун ишдан эрта-роқ қайтдингиз. Маош олган-сиз, қайфиятингиз ало! Мит-ти эркатингизга ширинлик-лар олиб келдингиз. Унинг кечагидек ёнингизга югуриб келишини, ҳажжи қўчалари билан бўйингизга осилиб олишини кутдингиз. Бироқ у нариги хонада ўз ўйини би-лан машғул. Сизнинг бору йўғингизга қизиқмайди ҳам.

Ундан ранжигандай бўлдин-гиз: «Жуда бемехр бўлиб ўса-япти-да шу бола...».

— Сенга нима етишмайди? — Билмайман, — деб жа-воб берган қиз. — Бир қараш-да ҳамма нарсам бордай, ле-кин нимадир етишмайди. Мени яхши кўришларини иста-тайман.

Ҳа, болалар бизни энг тоза туйғу билан севадилар. Биз-дан ўз севгилари қадар меҳр ва эътибор кутадилар. Бизни эса бундан «вақт етишмайди» деган баҳона «халос этади».

Кунтсизлик, ҳафсаласизлик деган сабаб кўндаланг тура-ди. Ҳаётимиз мазмуни бўлмиш болаларимизнинг ўзи-миздан узоқлаштирганимиз-ни, кўнглини совитганимизни билмай қоламиз. Оқибатда,

улар ҳам биздан ўрناق олиб, асл мақсадидан узоқлашиб кетади ва мақсадсизлик, ада-шувга юз тутаяди. Кечикиб бе-рилган қуруқ насихатларимиз эса кор қилмай қўяди.

Давомчиларимиз билан шундай муносабатда бўлай-лики, улар дардини бегона-да эмас, бизга айтсин, биздан маслаҳат сўрасин, меҳримиз-дан қониқсин. Рағбатимиздан руҳланиб, буюк ишлар сари олға қадам боосин.

Шундагина кўркак кериб, «Мен отаман! Мен онаман!» дейишга маънавий ҳаққимиз бўлади.

Ойдин ЙҮЛДОШЕВА

2012-yil — Mustahkam oila yili

қизга буви ёки она пандининг етишмас-лиги ҳам эмасми?

Маънавият масаласи тил, яъни нутқ тарбияси билан ҳам алоқадор. Негаки, маънавиятчи фарзанд энг қамида суҳбат одобини тўғри эгалаган, қолаверса, ўз она тилига эҳтиромини сақлаган бўлади. Баъ-зан кўча-қўйда аралаш лаҳжада чулди-раётганларни уқратиб қоласиз. Туриб-ту-риб, уларнинг қайси «тил»да алжират-ганидан фиорингиз қўкка ўрлайди. Ҳатто ҳали тили чиқиб улгурмаган норасидани туттуриқсиз лаҳжада эркалашларига нима дейсиз? Ҳаётий мисолни келтираман. Тур-муш ташвиши билан шифохонага бордим. Йўлақда навбат кутарканман, ёнимдан Оврўпо ва Шарқ «маданият»ини омикта қилиб кийинган болали аёл жой олди ва гўдагини «Ты, бусик! бусик!»лаб эркалай бошлади. Норасида онасининг эркалаш-ларига тушунмади, чоғи, йўғини бошлаб юборди. Энди аёлининг «Бусик, тисс! Бус-ик, тисс!» деган хитоблари қулоққа ча-лина бошлади. Чамамда, бу ҳам ёқмадидеъ, чинқириш қучайди. Шунда ажиб ҳол рўй берди. «Қаҳрамон»имиз соф шевада шу-нақанги «чулдирадики», агар бунни ёши ўтган момолар эшитганда ўзларининг айт-ган аллаларидан уялиб кетган бўларди. Бўларкан-ку ўзбекча эркаласа!

Демак, маънавий тарбияни яхшиламоқ аввал оиладан бошланади. Оиладаги му-ҳитнинг тўғри бўлиши, ота ёки она, бува ёки буви ўз хатти-ҳаракатлари билан оиланинг кичик аъзоларига намуна кўрсатмоқлари лозим экан. Бунни йўлга қўймасдан туриб, маънавий баркамол фарзандларни тарбиялаш мушқул.

Баъзан ёшларимизнинг юриш-туриши, кийиниши ҳақида оғриниб гапирармиз. Бу-нинг сабаби эса ўғилга эркакча тарбия,

Ёрқинжон ОДИЛОВ,
тадқиқотчи

«Faslning eng yaxshi ijodkori»

Кечагина сархил меваларию мўл-кўл ҳосили билан дилларни хушнуд этган олтин куз энди ўз ўрнини кумуш қишга бўшатиб берди. Кечагина сарғиш барглари тўкаётган дарахтлар бугун оппоқ қорга бурканди. Қор — баҳорнинг қўтлуг келажагидан дарак. Ўтаётган ҳар бир кун эса бизни янги йил сари яқинлаштирмоқда. Янги йил ҳаётимизнинг улкан зафарларга бой янги саҳифани очишини тилаган ҳолда... анъанавий «Фаслнинг энг яхши ижодкори» танлови голибларини эътиборингизга ҳавола этмоқдамиз.

ОЛТИН КУЗ ИЛҲОМЛАРИ

Танлов номинациялари	Голиб материал номи ва эълон қилинган санаси	Голиб муаллифлар
“Энг яхши мақола”	Ғояга қарши — ғоя, фикрга қарши — фикр ёхуд бу кураш жараёнида нималарга эътибор қаратиш зарурлиги ҳусусида (2012 йил 3 октябрь)	Васила Каримова, психология фанлари доктори, профессор
“Оригинал бир соатлик дарс”	Ҳисоб-китоб аниқ бўлса... мақсадга эришиш осонлашади (2012 йил 3 ноябрь)	Шахло Нуралиева, Денов хизмат кўрсатиш касб-ҳунар коллежи ўқитувчиси
“Сермазмун саҳифа”	Нанотехнологиялар бу ҳусусда нималарни биласиз? (2012 йил 12 сентябрь — 21 ноябрь)	Комил Муқимов, ЎзРФА академиги, физика-техника фанлари доктори
“Энг яхши очерк ёки эссе”	Кўзmunноқ (2012 йил 24 ноябрь)	Шухрат Жабборов
“Педагог-муаллифнинг долзарб материали”	Hera “sentabr” ёзилади? (2012 йил 20 октябрь)	Равшан Жомонов, филология фанлари номзоди, доцент
Танловнинг юқоридаги номинацияларида голибликни кўлга киритган муаллифлар тахририятнинг фахрий ёрлиғи ва энг кам иш ҳақининг 3 баравари миқдоридаги мукофот билан тақдирланади.		
“Қизиқарли интервью, суҳбат”	Устама ҳақ: қандай баҳсли ҳолатлар мавжуд? (2012 йил 14 ноябрь)	Хайрулло Абдурахмонов
“Жозибали сурат”	Олтин куз манзаралари (2012 йил 14 ноябрь)	Назира Боймуродова
“Самарали методик материал”	Фанлараро интеграция ёхуд унинг таълим тизимидаги ўзига хос ўрни ҳусусида (2012 йил 22 сентябрь, 3,13 октябрь)	О.Қувондиқов, Ш.Қувондиқов
“Тарбияга оид амалий таклиф”	Ҳар бир дарс — ижод, ҳар бир бола — келажак (2012 йил 10 ноябрь)	Аҳмаджон Мелибоев
Танловнинг юқоридаги номинацияларида голибликни кўлга киритган муаллифлар тахририятнинг фахрий ёрлиғи ва энг кам иш ҳақининг 2 баравари миқдоридаги мукофот билан тақдирланади.		
“Воқеаликка муносиб шарҳ”	Медиагоҳлик (2012 йил 1 ноябрь)	Муҳаммаджон Қуროнов, педагогика фанлари доктори
“Ўзига хос янгилик”	Янги кўпайтириш усули ёки «Арал Баҳром тенгламаси» (2012 йил 8 сентябрь)	Ҳамза Абдуллаев
“Талаба-журналистнинг ёрқин публицистик иши”	Тузингни тотиб улғайдим, Ватан! (2012 йил 28 ноябрь)	Несибели Мамбетирзаева, ЎзДЖТУ талабаси
“Энг сара таржима материали”	Ҳикматли фикралар (2012 йил 10 октябрь)	Вазира Мамадалиева
“Мазмунли таълимий бошқотирма”	Ўзбек тилим (2012 йил 17 октябрь)	Фозилжон Орипов
“Ҳозиржавоб муштарий” (“Акс-садо”)	Барча ҳодисалар бир-бири билан боғлиқ демакки, фанларни ҳам шунга мувофиқ тарзда ўқитиш лозим (2012 йил 14 ноябрь)	Матлуба Эшмирзаева
“Энг яхши репортаж”	Замонавий мактаб уни бугунги умумтаълим муассасалари раҳбарлари қандай тасаввур қилмоқда? (2012 йил 15 сентябрь)	Голиб Бахромов, Ҳамза Абдуллаев
Танловнинг юқоридаги номинацияларида голибликни кўлга киритган муаллифлар тахририятнинг фахрий ёрлиғи ва энг кам иш ҳақининг 1 баравари миқдоридаги мукофот билан тақдирланади.		

ИҚТИСОДИЁТ ВА ҲОЗИРГИ ЗАМОН ФИЗИКАСИ

Нобель мукофоти тарихида йигирманчи аср охири ва янги аср бошларида иқтисодиёт бўйича бериладиган мукофот иқтисодчилардан кўра кўпроқ физик, математик ва бошқа фан вакилларига берилиши кузатилди. Масалан, 1977 йили физик олим Роберт Ингл ва математик Клайв Грэнджерга, иқтисодиётнинг квант назариясини яратгани учун физик К.Эрроуга, 2002 йили психологик тадқиқотларни иқтисодиётда қўллагани, яъни психология ва иқтисодиёт интеграциясини амалга оширгани учун Вернон Смит ва психолог Дэниэл Канеманга берилганди. Бу ҳолатдан норози бўлган бир гуруҳ иқтисодчилар Нобель мукофоти маъмуриятига мурожаат қилишигандида кўмита иқтисодиёт фанининг тургун методлари, доктриналари инсон ролини оширишга хизмат қилмаётгани, бир-бирига зид турли назариялар билан овора бўлиб қолаётганини айтиб ўтганди.

Кейинги вақтда квант назарияси асосида иқтисодиётнинг “молекуляр” ва “гибрид” назарияси яратилди (А.Громов, Ф.Андерсон ва К.Эрроу). Шундай қилиб, янги фан-экономизм ёки физик иқтисодиёт йўналиши пайдо бўлди. “Ma’rifat” газетасининг шу йил 22 сентябрь, 3 ва 13 октябрь сонларида босилиб чиққан О.Қувондиқов, Ш.Қувондиқовнинг «Фанлараро интеграция ёхуд унинг таълим тизимидаги ўзига хос ўрни ҳусусида» мақоласида юртимизда айни шу — физик-иқтисод йўналиши бўйича мутахассис тайёрлаш зарурати ҳақида сўз юритилиб, бу жуда долзарб масала экани таъкидланган.

Ҳозирги кунда жаҳоннинг илғор мамлакатларида аллақачон бундай мутахассислар тайёрланмоқда. Масалан, Москва давлат университетининг физика факультетида юқори технология бўйича физик-менежер, Москва инженерлик физика институтида эконофи-

зика бўйича бакалавр ва магистрлар, тайёрланмоқда. Интернет сайтларида ушбу мавзуга доир 6 миллионга яқин китоб, мақола, номзодлик диссертацияларини учратиш мумкин.

Мақолада, шунингдек, кристалл қаттиқ жисм (физик объект) молия бозори (иқтисодий объект)га айнан ўхшаш бўлиши кўрсатиб берилган (3 октябрь сони). Бу икки объектнинг фаолият механизми ўхшашлиги таъкидланган.

Электронлар кристалл панелга бир атомдан иккинчисига сакраб ўтади, пул ва товар бир сотувчидан иккинчи харидорга ўтади. Келтирилган бу ҳолатлар шунини кўрсатадики, кристалл жисмлар методларини молия бозорини таҳлил қилишда кенг қўллаш мумкин.

«EuroPhysics Letters» журналининг шу йилги май ойи сонидида Бостон ва Шанхай университетлари олимлари қимматбаҳо қорғоз пулларнинг банкрот бўлиш ва бўлмаслигини ҳам «Статистик физика» методлари орқали аниқлаш мумкинлигини кўрсатиб берган. Бундай мисолларни яна кўплаб келтириш мумкин.

Физик методларни иқтисодиётда қўллаш орқали жаҳон иқтисодий инқирозларини ҳам олдиндан айтиб бериш мумкин. Шу маънода, республикамиз олий ўқув юрларида физик иқтисодчи мутахассислар тайёрлаш зарур деб ҳисоблаймиз. Бундай мутахассислар тайёрлаш иқтисодий жиҳатдан кам харажат талаб қилади. Масалан, бунга физика мутахассислигининг 3-4-курсларида қўшимча иқтисодий фанларни қиритиш орқали эришилади. Зотан, мамлакатимизнинг илмий-тадқиқот ва бошқа савдо билан боғлиқ қорхоналарида бундай мутахассислар сув ва ҳаводек зарур.

Б.ЭШПҲЛАТОВ,
физика-математика фанлари доктори, профессор

Шайхонтоҳур туманидаги 324-мактабнинг бошланғич синф ўқитувчиси Фотима Қодирова ҳар бир дарсининг ўқувчилар ёдида муҳрлиниб қолишини ўз олдига мақсад қилиб қўйган. 3-синфда «Қиш фасли» мавзусидаги очик машғулоти ҳам қизиқарли маълумотларга бой тарзда ўтди. Синфхонанинг ўзида соғёт дарси ташкил этилиб, болалар ўзлари гувоҳи бўлган воқеалар асосида ҳикоя тузиши машғулоти қизгин ўтишини таъминлади.

— Дарсининг мазмунли бўлишида кўргазмали қуролларнинг ўрни муҳим. Бундай воситалар ўқувчининг мавзунини чуқур ўзлаштиришига ёрдам беради, — дейди Фотима Қодирова.

Бурҳон РИЗОКУЛОВ олган сурат.

(Давоми. Боши газетанинг аввалги сонларида.)

КВАНТ КОМПЬЮТЕРЛАРИ

Бундан етти-саккиз йил муқаддам квант компьютерлари ҳақида шу соҳада ишлаётган мутахассислардан ташқари ҳеч ким эшитмаган эди. Кейинги йиллари илмий журналларда квант компьютерларига бағишланган кўплаб мақолалар эълон қилинди. Оммавий ахборот воситалари тўғрисида квант компьютерларига қизиқувчилар сони кўпайди.

Нанотехнологияларнинг "ота"си деб тан олинган, Нобель мукофоти соҳиби Ричард Фейнман (газетамизнинг 19 сентябрь сонига қаранг) 1982 йили келажакда табиатда рўй бераётган жараёнларни компьютерда тўла моделлаштириш мумкинлиги ҳақидаги гоёни олдинга суриб, бу вазифани бажариш мақсадида квант компьютерлари яратилади, дея башорат қилди. Кўп вақтдан бери квант компьютерлари тўғрисидаги фикр ноилмий фантастика деб ҳисобланар эди. Бугунги кунда квант компьютерлари нима учун зарур бўлиб қолди?

1994 йили америкалик математик Питер Шор ("AT & Research" компанияси) катта сонларни оддий сонлар кўпайтмаларига ажратувчи ўзига хос квант алгоритми (факторизация алгоритми)ни яратди. Бу ихтиро квант компьютерларига қизиқишни оширди. Гап шундаки, очик калит орқали шифрлаш (асимметрик алгоритм деб юритилади) дунёда энг кўп тарқалган усул ҳисобланади. Бунда шифрланган махфий ахборотни очиш учун катта сонни оддий сонлар кўпайтмасига ажратиш зарур. Агар сизда A ва B оддий сонлар бўлса, уларнинг кўпайтмаси $C(A \times B = C)$ ни топиш қийин эмас. Катта сон C ни (масалан, u 100 дан ортқ разрядга эга бўлса) билган ҳолда оддий сонлар A ва B ни топиш ўта қийин масала, чунки бу кўпайтмаларнинг ҳамма комбинацияларини кўриб чиқишга тўғри келади. Агар C сони 250 разряддан иборат бўлса, уни оддий сонлар A ва B га ажратиш учун замонавий компьютерга юзлаб йиллар керак бўлади. Келажакда квант компьютери бу масалани атиги 30 дақиқа давомида ечишга қодир бўлади. Шундай қилиб, Шор алгоритми шифрланган махфий ахборотни оча оладиган алгоритмдир. Махсус хизмат идораларида, кўп йиллар давомида, одатдаги усулда очиш мумкин бўлмаган жуда кўп шифрланган ахборот тўпланиб қолган. Квант компьютерлари ишлаб чиқилиб, бу махфий ахборотларни ўқиш имконияти туғилгандаги ҳолатни кўз олдингизга келтиринг. Банк тизимида ишлатиладиган ёпиқ ҳужжатлар ва интернет орқали буюмларни сотиб олишда фойдаланиладиган кредит карточаларининг шифрларини ҳам очиш мумкин бўлади. Шунинг учун ҳам квант компьютерлари пайдо бўлганда, улардан фойдаланиш қатъий равишда чегараланган ва назорат остида бўлиши лозим. Демак, кўп мамлакатларнинг манфаатдор ташкилотлари

квант криптографияси(махфий белгилар билан ёзиш тизими) соҳасининг ривожланиши ва квант компютерини яратиш учун катта маблағлар ажрата бошлагани бежиз эмас.

Квант компьютерларининг яна бир муҳим аҳамияти шундаки, улар эксперт тизимнинг янги авлодини яратишга имкон беради. Қарорларни қабул қилиш логикаси ҳамда бир ёки бир неча экспертларнинг билимидан фойдаланувчи компютер системаси эксперт тизими деб юритилади. Бу тизим вақт, тажриба, билим ва ахборот етишмайдиган қийин шароитларда асосланган қарорларни қабул қилишга қаратилган. Эксперт тизимлари кўпинча сунъий интеллект деб ҳам аталади.

Хўш, квант компютерининг одатдаги компютердан фарқи нимада? Бу фарқни яхши англаб етиш учун квант физикасининг асосий принципларидан хабардор бўлиш зарур. Шунинг эътиборига олиб, квант компютерлари ва квант ҳисоблашлар ҳақида (квант физикаси) қисқача умумий тушунча беришга ҳаракат қиламиз.

Квант компютерлари ҳақидаги ҳикоямизни қуйдаги солиштиришдан бошлайлик. Маълум бир партиуран ижро этаётган оркестрни кўз олдимизга келтирайлик. Ҳар қайси мусиқачи чолғу асбобида ўзига хос партияни ижро қилади. Фарз қилайлик, аввал скрипка, кейин кларнет, флейта, барабан ва бошқа чолғу асбобларида тегишли партиялар кетма-кет ижро этилсин. Бу ҳолда оркестр томонидан берилаётган концертни тўлиқ эшитишимиз учун бир неча кун керак бўлади. Чолғу асбоби чалинадиган ҳолатни 1, чалинмаган ҳолатни 0 деб белгиласак, замонавий компютерни ана шундай оркестрга ўхшатиш мумкин. Замонавий компютер 0 ва 1 битлари билан кетма-кет манипуляция қилади. Энди оркестрининг ҳамма чолғу асбоблари параллел (ёки бир вақтда), батариб тўлиқ партиуран ижро этсин. Оркестрнинг исталган вақтдаги ҳолатини 0 ва 1 битларнинг комбинацияси — масалан, 100101001... сифатида ифодалашимиз мумкин. Бу ҳолда тамошабинлар ёқимли мусиқа оханглари билан тинглайди ва концерт белгиланган 1,5 — 2 соатда тугайди. Оркестрда чолғу асбоблари бир вақтнинг ўзига «ўйнагани»га ўхшаш, квант компютерларида ҳисоблаш параллел равишда бир вақтнинг ўзига амалга ошади. Шунинг учун ҳам ҳозирги кунда классик компютерлар

амалда еча олмайдиган мураккаб масалаларни келажакда квант компютерлари жуда тез фурсатда ечишга қодир.

Одатдаги компютерлар ахборотни ячейкаларда сақлайди. Ҳар қайси хотира ячейкаси икки асосий ҳолатда бўлиши мумкин. Бу ҳолатларни 1 ёки 0 деб белгилаб, уларни битлар деб юритамиз. Шундай қилиб, бит 1га ёки 0га тенг бўлиши мумкин. Битнинг аналог сифатида электр лампасини кўрсатиш мумкин: лампа ёниб турган ҳолни 1 деб қабул қилсак, ўчган ҳол 0га

регистрда бир вақтнинг ўзига 2^n ҳолат(комбинация) мавжуд бўлади ва бирор масалани ечиш учун уларнинг ҳаммаси билан бир амалнинг бажарилиши кифоя. Бунга "квант параллелизми" деб юритилади. "Квант параллелизми" баъзи мураккаб ҳисоблашлар самарадорлигини классик компютерда бажарилган ҳисоблашларга нисбатан мисли кўрилмаган даражада оширади.

Бундан ташқари, квант ва классик компютерлар орасида жуда катта фарқ шундаки, квант компютерининг самарадорлиги ячейкалар сонининг ошиши билан экспоненциал равишда ўсади. Экспоненциал ўсишни кўз олдимизга келтириш учун қуйидаги афсонани эслайлик. Ҳинд подшоҳи шахмат ўйинини кашф қилган ихтирочидан бу янги қизиқ ўйин учун қандай мукофот сўрайсан, деганда ихтирочи шахмат доскасининг биринчи қатига бир дона бугдой донини, иккинчиси — икки

дона, учинчисига тўртта ва шу тарзда кейинги ҳар бир қатга олдингисидан икки баробар кўп бугдой донини қўйиб, менга совға қилсангиз етади, деб жавоб қайтарибди. Подшоҳ бундай "оддий" илтимосни эшитиб, аввал хайрон қолибди. Кейин эса, бундай илтимосни бажаришнинг имконияти йўқлигини тушуниб етган экан. Ҳақиқатан ҳам, шахмат доскасининг 64та қатига бугдой донлари ихтирочи айтгандек жойлаштирилса, донни сақлаш учун "омборхона"нинг қатталиги Ер юзасига тенг бўлса, унинг баландлиги эса қуёшга тенг бўлади. Ишонмаганлар 2нинг 64даражаси қандай катта сонлигини ҳисоблаб кўришлари мумкин.

Квант компютерларида ҳам вазият ўша афсонадагидек: мавжуд регистрга ҳар қайси янги хотира ячейкаси қўшилганда ҳисоблаш қурлимининг умумий самарадорлиги икки марта ошади. Классик ва квант компютерларнинг хотира ячейкаларидаги ҳар хил ҳолатларнинг сони бир-бирига тенг бўлсин. Регистри 300 битдан иборат классик компютер 2^{300} ҳолат(комбинация)нинг ҳар бири билан кетма-кет, алоҳида амал бажарилган. Квант компютерларида эса, бир вақтнинг ўзига ҳамма ҳолатлар(тўғрироғи, уларнинг суперпозицияси) билан амал бажарилади. Агар классик регистрда бир бит ўзгарса,

бошқа битлар ўзгармайди. Квант компютерларида бир кубит ўзгарса, унга боғлиқ ҳолда қолган кубитлар ҳам шу онда ўзгаради(когерентлик ҳодисаси) ва суперпозиция ҳолати бир онда бошқа структурага ўзгаради. Шунинг учун ҳам, квант компютери гигант тезликка эга.

Ахборот ресурси оламдаги заррачаларнинг сони — 10^{80} дан кўп бўлган компютерни кўз олдингизга келтира оласизми? Компютернинг ахборот ресурси оламдаги зарралар сонидан 10 даражага кўп бўлиши учун ундаги хотира ячейкалари сони 300та бўлса етарли ($2^{300} = 10^{90}$). Бутун олам бир атомдан қанча катта бўлса, бундай компютернинг имкониятлари оддий компютерникидан шунча катта бўлади.

Ҳозирги вақтда квант компютерини яратиш гоёси асосланган ва квант ҳисоблаш алгоритмлари яратилган. Энди эса техник муаммоларни ҳал қилиш керак. Квант ҳолатлари(кубитлар)ни яратиш учун унга мос физикавий муҳит сифатида наноструктураларни излаб топиш, уларни бошқариш ҳамда бундай конструкцияларни тасодифий таъсирилардан сақлашга қаратилган изчил илмий-техшир ишлари олиб бориш керак. Бу муаммони ҳал қилишда бир неча ёндашувлар мавжуд.

Яқинда IBM компанияси ҳозирги кунда энг катта компютер ҳисобланган 7 кубитлик квант компютерининг прототипини тақдим этди. Физикавий муҳит сифатида 5та фтор ва 2та углерод атомларидан иборат сунъий молекуладан фойдаланилди. Бу молекула 7 кубитлик регистр ролини ўйнайди. Молекула таркибидagi атомлар "спин юқорига" ва "спин пастга" ҳолатларида жойлашган. Спиналар радиочастотали импульслар орқали бошқарилади. 2001 йилнинг декабрь ойида IBM компанияси Шор алгоритми ёрдамида 15 сонини 3 ва 5 тарзида оддий кўпайтмаларга ажратишга муваффақ бўлди. Бу ютуқни квант компютерларининг барпо қилинишидаги биринчи қадам деб ҳисоблаш мумкин.

ЯМР(ядровий магнит резонанс) — спектротри кўпчилик эшитган ёки кўрган бўлса керак. Бу спектротри квант компютерининг бир варианты деб қараш мумкин. ЯМР — спектротрида ўрганиладиган молекула ядроларининг спинларини кубитлар деб қараса бўлади.

Яқинда француз олими Серж Арош ва америкалик Дэвид Жей Вайнлендга индивидуал квант системалари билан манипуляция қилишнинг экспериментал усуллари яратганлари учун Физика соҳасида Нобель мукофоти берилди. Келажакда квант компютерларини яратиш мумкин.

Комил МУКИМОВ,
ЎзРФА академиги,
физика-математика
фанлари доктори,
профессор

(Давоми бор.)

Интернет тармоғи ижтимоий ҳаётимизнинг барча жабҳасига ўз таъсирини кўрсатиб келмоқда. Эътиборлиси, ҳаммадан кўра кўроқ ёшлар янги технологияларга тезда мослашиб бормоқда. Бугун «ўргимчак тўри» орқали зарур маълумотларни олиш, дўстлар билан мулоқот қилиш, энг сўнгги янгиликлардан хабардор бўлиш, харидни амалга ошириш каби кўплаб фойдали ишларни амалга оширишимиз мумкин. Аммо танганинг иккинчи томони ҳам бўлганидек, интернетнинг ҳам зарарли хусусиятлари бисёр. Бу, айниқса, болалар учун хавфлидир.

нан таълим-тарбия бериб, интернет борасидаги саводхонлигини ошириш, деган қарорга келишди. Улар интернет хавфсизлигини чўмилиш ҳавасидаги хавфсизлик билан таққослаб кўришди. Чўмилиш ҳавзалари чуқур бўлгани боис, болалар учун бироз хавфли. Уларни бу хавфдан ҳимоялаш учун чўмилиш ҳавзасини девор билан тўсиб, сигнализация ўрнатиш ёки қўлқаб қўйиш мумкин. Булар яхши ҳимоя воситаси ҳисобланиши барчага маълум. Аммо олимларнинг таъкидлашича, болаларни чўмилишга ўргатиш вазиятдан чиқишнинг энг яхши воситаси ҳисобланади. Интернет ҳам худди шундай. У махсус назоратдан холи макон бўлгани сабаб, энг аввало, интернетдан фойдаланиш маданиятини тўлиқ англаб, ғаразли мақсадларни илгари сурувчи ғояларга қарши иммунитетни шакллантириш даркор.

ши ҳеч гап эмас. Яъни, ёшлар катталарга қараганда техник билимларни яхши ўзлаштириб, чекловларни четлаб ўтиш учун йўл топишга ҳаракат қилади.

«Sovet.ru»дан олинган маълумотларга кўра, хавфсизлик борасидаги маслаҳатларнинг биринчиси, аввало, ота-оналарга қаратилади. Унда ўз фарзандлари билан интернетдан қандай фойдаланаётгани ҳақида суҳбатлашиш зарурийлиги айтилади. Психологларнинг фикрича, боланинг интернетдан қандай фойдаланишига қараб ҳаёти қандай кечаётганини билиш мумкин экан.

Шундай қилиб, ота-оналар билан фарзанди ўртасида, ўқитувчилар билан ўқувчилар орасида кечадиган хотиржам, зиддиятларсиз мулоқот жараёни боланинг интернет хавфсизлигини таъминлашда самарали усуллардан бири ҳисобланади.

лар ҳақида ота-оналарини огоҳлантириш, кибермаконда болаларни нотўғри ахборотлардан ҳимоялаш ҳамда сўз эркинлигини таъминлашдан иборат. Ота-оналарга мавжуд муаммолар юзасидан маслаҳат ва кўмак берадиган «Cyberangels» ташкилоти фаолияти ҳам интернетда болалар ҳуқуқини ҳимоя қилишга йўналтирилган. У Европанинг ушбу йўналишдаги ilk ташкилоти бўлиб, 1995 йили асос солинган ва унга кўплаб давлатлар аъзо бўлган.

«Болаларни асрайлик» (Save the children) халқаро ҳуқуқий ташкилоти ўтказган сўровномалар натижасидан маълум бўлдики, АҚШдаги 15—17 яшар ўсмирларнинг 85 фоизи, Канада ёшларининг 93 фоизи мунтазам равишда интернетдан фойдаланади. Коммуникация воситалари тадқиқоти ассоциацияси (Association for the Research of Communication Media)

БОЛАЛАРНИ ИНТЕРНЕТ ХАВФИДАН АСРАШ

бунда энг асосий масъулият ота-она зиммасида

Узоқ йиллардан буён мутахассислар интернет оламидаги хавфли ҳудуд дея эътироф этиб келишади. Унинг хавфлилигини эса сичқончани атиги икки марта бошиш орқали ҳаёсизликни тарғиб қилувчи сайтларга кириш, бошқалар билан танишувни амалга ошириш орқали салбий оқибатларнинг келиб чиқиши ёки турли ўйинларга бевосита иштирок этиш билан кредит картадаги пуллардан айрилиб қолиш мумкинлигида, деб ҳисоблайдилар. Шундай экан, кибермакон болаларнинг «жойи» эмас.

Ривожланган давлатларда, жумладан, океанорти мамлакатларида боланинг интернетдаги хавфсизлигини таъминлаш асосан уч босқичда амалга оширилар экан. Биринчи босқич ҳаёсизлик, хусусан, катталар ва болалар порнографиясининг олдини олишга қаратилган чора-тадбирларнинг амалиётга татбиқ этилиши билан белгиланади. Бундан кейин эса тармоқда болалар хавфсизлиги масаласи билан шуғулланувчи ҳамда қонун чиқарувчи идора ходимлари ва нодавлат но-тижорат ташкилотлар интернет-коммуникациялар хавфсизлигига эътибор қаратадилар. Учинчи босқич эса ёшларнинг интернет саводхонлиги, уларда гайриқонуний ахборотларга нисбатан иммунитет шакллантириш, тармоқдан фойдаланиш маданиятига ўргатиш орқали хавфсизлик даражасини оширишга амалий ёрдам берадиган малака ва кўникмаларни ривожлантиришга йўналтирилган.

Болаларни интернетнинг салбий таъсирларидан ҳимоя қилиш муаммоси бугунги кунда кўпчилик ота-оналарнинг хавотирига сабаб бўлмоқда. Бундай вазиятда нима қилиш даркор? Компьютер билан ишлашга ҳамда интернетдан фойдаланишга рухсат бермаслик керакми? Лекин интернетнинг айрим салбий жиҳатларини эътиборга олмганда унда кўплаб фойдали манбалар мавжуд. Нега энди фарзандимизнинг улар билан танишишига йўл қўймаслигимиз, замон билан ҳамнафас яшаши учун имконият бермаслигимиз керак?

Бу борада тадқиқотлар олиб борувчи ишчи гуруҳ болаларни интернетдан ҳимоялашнинг энг яхши усули бу — уларни назорат қилиш эмас, ай-

Соҳа мутахассисларининг фикрича, фойдали усуллардан энг яхшиси — «ёмон» сайтларга киришни блоировка қилиб қўйишдир. Бунинг учун махсус яратилган «ота-оналар назорати» дастуридан фойдаланиш мумкин. Бир қанча ривожланган мамлакатларда ота-она назоратини амалга ошириш учун кўплаб технологиялар, филтрловчи дастурий таъминотлар ҳам яратилган. Уларни замонавий антивирус дастурларга ўрнатиш ёки алоҳида ҳолда ҳам фойдаланиш мумкин. Ҳозир бундай дастурлар жуда кўп ва уларни ҳеч қандай қийинчиликсиз юклаб олиш мумкин. Мутахассислар таъкидлаганича, ота-оналардан яна бири уяли алоқа компанияларининг болалар учун махсус сим карталар ёки махсус тарифларни жорий қилиши бўлиб, бу ҳам ижобий натижага эришишда ёрдам беради. Масалан, «Мегафон» компаниясининг тинимсиз реклама қилинаётган «Болалар интернет» тариф режаси болалар учун интернетда хавфсизликни таъминловчи ўзига хос восита ҳисобланади.

Баъзи мутахассислар маълумотларни филтрлаш болаларни ҳимоялашдан кўра онлайн тизимда ишлаш олимасликка олиб келиши мумкин, деган фикрда. Қолаверса, маълум чекловларга асосланган назорат ёшларнинг интернет маконига тобора чуқурроқ «шўнғиш»ига ҳам туртки бўли-

Интернетдаги айрим сайтларда ахлоқсизликни, зўравонликни, миллатлараро ва диний ихтилофларни, наркотик ва алкоголь маҳсулотларни истеъмол қилиш тарғиб этилади. Ахборотнинг бундай тури бола руҳиятига «шикаст» етказиб, уни ваҳимага солиши мумкин. Тармоқдан кўп фойдаланадиган, унинг салбий таъсирини билган кўплаб ота-оналар муаммо нимадалигини жуда яхши англайдилар. Аммо баъзилар фарзандларини бу каби хавфлардан тўғри ҳимоялашни билишмайди. Уларни бирор бир усул билан жазолаб, интернетдан фойдаланишни умуман тақиқлаб қўядилар. Аммо бу ҳар доим ҳам қўйилган натижани беравермайди. Чунки боланинг миёси айнан тақиқланган нарсани бир марта бўлса-да, бажаришга ундайди.

«ФизОрг» манбасида келтирилишича, дунё бўйича 38 фоиз бола зўравонлик руҳидаги сайтларни, 26 фоизи эса миллатчилик характеридаги веб-саҳифаларни мунтазам кузатиб бораётган экан. Шу боис кўплаб ташкилотлар интернетда болалар ҳуқуқини ҳимоя қилиш масаласига алоҳида эътибор қаратишмоқда. Хусусан, Интернет мазмунини баҳолаш ассоциацияси фаолият юритаётган бўлиб, мустақил халқаро ташкилотнинг асосий вазифаси болаларни тармоқда қутаётган кўнгилсизлик ва хавфли муносабат-

олган натижаларга кўра эса, ўсмирлар катта ёшларни 2004 йилдаёқ интернетдан фойдаланиш бўйича ортда қолдирган.

Ўзбекистонда ҳам интернетдан фойдаланувчилар сони кун сайин ортиб бормоқда. Шу йилнинг бошидаги маълумотга кўра, мамлакатимизда интернет фойдаланувчилари сони 9,1 миллиондан ошган ва ўртача ҳисобда ҳар тўртинчи одам тармоқдан фойдаланмоқда. Уларнинг аксарияти эса ёшларни ташкил қилади, дейилади «gazeta.uz» сайтида.

Миллий қонунчилигимизда ҳам ёшларни носоғлом ахборотлардан ҳимоялаш тизими жорий қилинган бўлиб, улардан бири «Ёшларга оид давлат сиёсатининг асослари тўғрисида»ги қонун ҳисобланади. Унда ёшлар орасида одоб-ахлоқни бузишга, жумладан, зўравонлик, ҳаёсизлик ва шафқатсизликни тарғиб қилишга қаратилган ҳар қандай ҳатти-ҳаракатлар тақиқланиши белгилан қўйилган. Бундан ташқари, «Бола ҳуқуқларининг кафолатлари тўғрисида»ги қонунда ҳам беҳаёлик, шафқатсизлик ва зўравонлик ҳақида ҳикоя қилувчи, инсон қадр-қимматини таҳқирловчи, болаларга зарарли таъсир кўрсатувчи ва ҳуқуқбузарликлар содир этишига сабаб бўлувчи адабиётларни тарқатиш, фильмларни намоиш этиш ман этилган.

Бугун ёшларнинг 90 фоизи асосий ахборот манбаи сифатида глобал тармоққа мунтазам равишда мурожаат қилаётди. Албатта, бу тизимнинг қўлайлиги ва унда маълумотни осон топиш имконияти мавжудлиги бор гап. Аммо ахборот технологияларининг бизга берган бу имкониятидан ўзининг ғаразли мақсадлари йўлида фойдаланаётганлар ҳам йўқ эмас. Шунинг учун ҳар қандай ахборотни онгли равишда, танқидий назардан ўтказган ҳолда қабул қилиш фойдалан ҳоли бўлмайди. Бунда болаларга биринчи кўмакчи ота-она эканини унутмаслик даркор.

Сурайё СИРОЖИДДИНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

КУНДУЗГИ БАДАНТАРБИЯ
ФЙДАЛИ

«Юрак, жигар ва мия фаолияти ички ритм томонидан назорат қилинади», дея таъкидлайди Калифорния университети ходими Кристофер Колумл. У ҳамкасблари билан соёлом сичқончалар устида тажриба ўтказиб, ички биологик фаолиятни жисмоний машқлар ёрдамида бошқариш мумкин, деган хулосага келди. Дарвоқе, жисмоний фаоллик билан кун ярмида шуғулланган маъқул экан. Бу ҳақда «Journal of Physiology» хабар беради.

Тажрибада иштирок этган баъзи сичқончалар ички фаолият бузилиши, жумладан, миядаги кун қисмлари учун жавобгар ҳужайралар гуруҳига эга эди. Бу ҳужайралар ёруғлик миқдорини ҳисоблаб, кимёвий реакцияларни ишга туширади. Маълум генлар бутун тана бўйлаб ҳаракатланувчи оқсилларни ҳаракатга келтириш орқали аъзоларни бир маромда ишлашга мажбур қилади. Айнан шу ички фаолиятга бўйсунган ҳолда уйқу қатамиз, уйғонамиз ва ишлаймиз. Аммо табиий хронометр алданиб қолиши ҳам мумкин. Масалан, кечаси ҳужайралар қоронғи тушишини кутади, бироқ сунъий ёруғлик уни чалғитади. Қариллик ҳам унинг фаолиятини ёмонлаштиради, хусусан, тунлари уйқусизликдан азият чекиш каби ҳолатлар айнан шу билан боғлиқ. Сунъий тадқиқотлар эса кунлик ритмнинг бузилиши билан қандли диабет, семизлик, саратон, хотира заифлиги ва кайфиятнинг бузилиши, жумладан, депрессия ўртасида ҳам боғлиқлик борлигини кўрсатмоқда.

Куннинг иккинчи ярмида фаол бўлган кемирувчилар танасида кам ҳаракатланувчиларга нисбатан ички фаолият учун жавобгар оқсиллар кўпроқ ишлаб чиқарилган. Бир неча ҳафта мобайнида олимлар югуриш машқлари борган сари яхшироқ натижа бераётганини пайқашган.

Жаноб Колумл натижалар уни ҳайрон қолдирганини тан олди. Негаки, авваллари эрталабки бадантарбиянинг фойдаси катта деб ҳисобланар эди. Дарвоқе, кечкурун жисмоний машқлардан тийилган маъқул, чунки соат 23да югурган соёлом сичқончаларнинг ритмида салбий ўзгаришлар кузатилиб, уйқу билан боғлиқ муаммолар вужудга келган.

ЁҒОЧДАН БИОЁНИЛҒИ

АҚШнинг Шимолий Каролина штати университети кимёгарлари ёғочдан биомой ишлаб чиқариш имконияти мавжудлигини амалда намойиш этишди. Бу майдан кейинчалик ҳаётимизда зарур турли маҳсулотлар, жумладан, машина ва самолётлар учун биоёнилғи олишда фойдаланиш мумкин.

Юқори аниқликдаги компьютер ҳисоб-китоблари ёрдамида ёғочни юқори ҳароратга эга кислородсиз муҳитда молекулалар даражасида қайта ишлаш жараёнининг назарий талқиқоти ўтказилди. Изланиш натижаларига

бағишланган мақола «Journal Physical Chemistry» журналида эълон қилинди.

Ёғоч массасида тупланган қувватнинг катта қисми ўсимлик ҳужайралари девори асосини ташкил этувчи целлюлоза кўринишида бўлади. Целлюлоза қаттиқ, букилмас материал бўлиб, ўзига хос полисахарид занжирлардан ташкил топади. Ҳисоб-китоблар целлюлозанинг қайта ишланиш жараёни глюкозанинг парчаланishi билан ўхшаш эканини кўрсатди. Энг муҳими, парчаланishi реакцияси катализини оддий сув ёрдамида амалга ошириш имконияти мавжуд экан.

Целлюлозанинг кислородсиз муҳитда парчаланishi тафсилотларини билиш олимларга қайси тулроқда ўсган дарахт ёғочидан энергия олиш осон ёки қийинлигини ўрганиш имконини беради.

КОСМИК
АППАРАТЛАР ЕРГА
ҚАЙТДИ

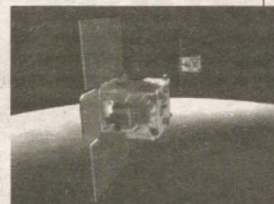
Шимолий Америка космик агентлиги (NASA)нинг Ой гравитациясини ўрганишга доир миссияси (GRAIL) якунланди. Миссиянинг сўнгги босқичи муваффақиятли якунлангани ҳақидаги ахборот Пасадена (Калифорния штати)даги NASA реактив ҳаракат лабораторияси мутахассислари томонидан эълон қилинди.

Унга кўра, «Эбб» ва «Флоу» космик аппаратлари аввал режалаштирилганидек, 17 декабрь кун Голдсмит кратери яқинида Ер йўлдоши сатҳига келиб тушди.

Вазифани уддалаган фазовий усқуналарни Ойдан кўчириш ишлари 14 июнда бошланган эди. Қўниш олдида ёнилғи қолдиқларини ишлатиш мақсадида «Эбб» ва «Флоу» усқуналарининг двигателлари сўнгги маротаба ишга тушди. Зондларнинг қўниш вақтидаги тезлиги сониясига 1,7 километрни ташкил этди, усқуналар 20 сония фарқ билан бирин-кетин текисликка қўнди.

«Эбб» ва «Флоу»нинг қўниш жойига фазони забт этган биринчи америкалик аёл — астронавт Салли Райд номи берилди. 2012 йилнинг июлида вафот этган Райд GRAIL лойиҳаси иштирокчиларидан бири эди.

Эслатиб ўтамиз, Ой гравитацион майдонининг батафсил харитасини тузиш мақсадида 2011 йил сентябрида учирилган «Эбб» ва «Флоу» аппаратлари 2012 йил январда Ой орбитасига етиб борди, илмий тадқиқотлар эса худди шу йилнинг мартада бошланди.

ОНАНИНГ ВАЗНИ БОЛА
ИНТЕЛЛЕКТИГА ТАЪСИР
ҚИЛАДИ(МИ?)

Ҳомилдорлик вақтида ортиқча вазнга эга бўлган онанинг фарзанди вербала ва арифметик қўникмаларга доир маълум тестларда бирмунча пастроқ натижаларни кўрсатар экан. Бироқ бу онадаги ортиқча вазн бола интеллектига салбий таъсир қилади, озгин аёллар эса ақлий кўрсаткичлари юқори фарзандларни дунёга келтиради, дегани эмас, албатта.

Лондон университети қоллежи қошидаги болалар саломатлиги университети мутахассислари 20 минг нафар британиялик бола ҳақида маълумот тўплашди. Тажриба иштирокчилари икки маротаба — 5 ва 7 ёшида нутқ, санаш ва мулоҳаза юритиш қобилиятларига оид стандарт тестлардан ўтишди. Ҳомилдорлик вақтида семизроқ бўлган оналарнинг фарзандлари берилган топшириқларни бажаришда бироз қийинчиликларга дуч келди. Аммо умумий қаралганда, рақамлардаги фарқ унчалик катта эмас, деб ёзади «HealthDay» нашри.

Илгари ҳам она вазни ва боланинг ақлий ривожланиши ўртасидаги боғлиқлиқни ўрганишга доир тадқиқотлар ўтказилган. Аксарият ишлар натижаси бу икки омил орасида чиндан ҳам алоқадорлик борлигини кўрсатди. Бироқ онанинг вазни бола интеллектига қандай таъсир кўрсатиши ҳозирча номаълум. Тахминларга кўра, аёл танасидаги метёридан ортиқ ёғ эмбрион миясининг ривожланишига салбий таъсир кўрсатиши мумкин. Унутмаслик керакки, боланинг когнитив ривожланишида ирсий, қолаверса, ташқи омиллар ҳам бирдек аҳамиятга эга.

Интернет хабарлари асосида
Висола ҚАРШИБОВЕА тайёрлади.

Буюк Британиянинг «The Daily Telegraph» газетасида Англия банки томонидан 2015 йилга бориб 300 йилдан буён фойдаланиб келинаётган қоғоз пуллар ўрнига полимердан тайёрланган фунт стерлинглар муомалага киритилиши мумкинлиги тўғрисидаги хабар чоп этилди.

«France-Presse» ахборот агентлиги берган маълумотларга кўра, АҚШнинг Коннектикут штатидаги «Сэнди Хук» бошланғич мактабида рўй берган отишма оқибатида ҳаётдан қўз юмган 26 инсондан 20 нафари ўқувчилар бўлган.

«Ebiquty» медиа-аудиторлик компаниясининг маълумотида асосланиб «Коммерсант» нашрининг хабар беришича, 2013 йилга бориб ҳозир олдингига нисбатан 10 фоиз қимматлашган интернет-реклама нархи 13-14 фоизга ошиши мумкин.

«Apple» компаниясининг iPhone 5 смартфонлари Хитойдаги савдоларнинг сўнгги уч кун давомида икки миллион дондан кўпроқ сотилиб, рекорд натижаларни ўрнатди, дея маълумот берди компания сайти.

Нигериянинг жанубида жойлашган Жанубий Корейнинг «Hyundai Heavy Industries» компаниясининг 6 ходими (4 нафари чет эл фуқароси, 2 нафари эса маҳаллий аҳоли) номатлум шахслар томонидан ўғирлаб кетилган, аммо воқеа сабаблари ҳозирча маълум эмас, дея хабар беради «Reuters» агентлиги.

Абдулла Авлоний номидаги халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш марказий институти ректорати институтининг ўқув ишлари бўйича собиқ проректори

Карим ДАВЛАТОВнинг вафоти муносабати билан оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети қошидаги 3-академик лицей жамоаси академик лицей директорининг ўқув ишлари бўйича ўринбосари Сайёра Ҳамидовага турмуш ўртоғи Бахтиёр БОБОНАЗАРОВнинг вафоти муносабати билан таъзия изҳор этади.

ВАҚТИДА ҲОЗИРЛИК КҮРИШ МУҲИМ

Киш бошланганини билдириб ёғаётган қор мавсумга яхши тайёргарлик кўра олманг инсонларни шошириб қўйди. Бу пайтда кимдир уйини иситиш, яна кимдир эртага мактабга ёки боғчага борадиган фарзандининг кийимларини куриштиш мақсадида газ плиталари, қўлбола электр печлардан фойдаланади. Аммо бунинг

оқибатида салбий ҳолатлар келиб чиқишини ҳамма ҳам англаб етасанми.

Ана шундай вазиятларнинг олдини олиш мақсадида республикада ўтказилаётган «Ёнғин хавфсизлиги ойлиги»да соҳа ходимлари аҳоли ўртасида кенг тушунтириш ишлари олиб бормоқда. Бу саъй-ҳаракатлар ўз самара-

сини бериб, фалокат оқибатида ҳаётдан бевақ кўз юмиш, тан жароҳати олиш ҳоллари камайиб, мол-мулкни ёнғиндан асраб қолишга эришилмоқда.

КАЗИМОВ,
12-ХЕҲО 1-алоҳида
пост инспектори,
кичик сержант

Етмишинчи йиллар. Қамаши тумани Қовчин қишлоғидаги хонадонларга ҳам энди-энди телевизор кириб келётган пайт. Мактабга қадам қўйган Холмурод бу мўъжизадан ҳайратланар, ундаги тасвирларни идрок этишга ошқарди. "Қора қути" орқали берилаётган сахна кўринишлари, қўғирчоқ томошалари ёш қалбни ўзига шу қадр мафтун қилиб қўйдик, у ҳам келажакда, албатта, санъаткор — эл назаридаги инсон бўлишни дилига тугди.

сифатида шакллантиргунча анча вақт кетади. Аммо биз бор имкониятдан фойдаланиб, болажонлар учун бир-биридан ажойиб, қизиқарли томошаларни сахналаштириб келаямиз.

Холмурод Сатторов ҳар бир спектаклни сахналаштираётганда болаларга манзур бўла-

ҚЎҒИРЧОҚЛАРНИ ГАПИРТИРГАН ОДАМ

— Оиламизда санъат кишилари бўлмаган, — дейди Холмурод Сатторов. — Мен санъатнинг қайсида турида муваффақият қозонишни истардим. Лекин бунинг учун нима қилиш кераклигини билмасдим. Яхши ўқиб, билим эгаллаб мақсадга эришиш мумкинлигини отам кўп айтардилар. Шу қоидага амал қилдим.

1980 йили ўрта мактабни тамомлаган Холмурод икки йил давомида ҳарбий хизматни ўтади. Сўнг Муллаўйчи Тошмухаммедов номидаги вилоят мусикали драма театрида сахна безакчаси бўлиб ишга кириди. Уни тобора сахна ўзига тортиб борар, роллар ижро этишни хоҳлар, ҳаёлидан "Мен ҳам асарлар сахналаштирсам" деган ўй ўтарди. У охири бир қарорга келди 1983—1987 йиллари солиқ Тошкент театр ва рассомлик санъати институтининг режиссёрлиги бўлимида тахсил олди.

Режиссёрга "Сизда республика театрларида қилиб ишлаш, бундан ҳам кўпроқ ютуқларга эришиш истаги бўлмаганми?" деган саволни бердик. У эса "Мен вилоятимиз

театри ривожига ўз ҳиссамни қўшишим керак, деб ҳисоблардим. Озми-кўпми бу мақсадимга эришдим ҳам. Муваффақиятларим ёмон эмас. Мана, яқинда Президентимиз фармони билан "Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист" унвони билан тақдирландим", дея фахр билан жавоб берди. Сўхбатимиз режиссёр ишлаётган вилоят қўғирчоқ театри ҳақида давом этди. Унинг айтишича, мазкур театр 1994 йили ташкил этилган экан.

— Энди иш бошлаганда актёрлар сони беш-олти нафар эди, — дейди қўғирчоқбоз. — Илк сахна ишимиз "Дадавойнинг саргузаштлари" асари бўлган. Ҳозир репертуаримизда қирқдан зиёд спектакль бор. Асарларимиз сависси ва актёрларимизнинг ижро маҳорати йилдан-йилга ошиб, яхшиланиб бораётганини сезиш мумкин. Айни пайтда йигирмага яқин актёр билан бирга ишлаяпмиз. Ўшқир гуруҳнинг кўпчилиги ёшлар, Қарши санъат ва маданият коллежини тамомлаган ўқувчилар. Очиғи айтиш керак, уларни актёр

диган, уларнинг бутун ўй-хаёллари эгаллаб оладиган асар яратишга интилади. Актёрларнинг ҳар бири билан алоҳида машғул олиб боради. Асарга томошанинг нигоҳи билан қарайди. Репетиция жараёнида у режиссёр, кези келганда актёр. Саҳна яратишда декоратор, қўғирчоқ тикиш жараёнида тикувчи... У

Ораимиздаги одамлар

спектакль тайёр бўлгунча қадар ҳеч бир жараёнда иштирок этмасдан қолмайди.

— Компьютер асрида болажонлар эътиборини қозониш мушкул, — дейди қаҳрамонимиз. — Баъзан профессионал даражада ишланган мультфильмлар, компьютер ўйинлари олдида бизнинг оддий матодан тайёрланган қўғирчоқларимиз ёш авлоднинг диққатини торта олармикан, дея ўйлаб қоламиз. Аммо ҳар сафар янги асарни тақдим этганимизда бу каби ташвишларим ноўрин эканини англайман. Негаки, одамзод ҳаммаша табиийликка ташна бўлиб кел-

ган. Бир сўз билан айтганда, томоша чоғида болажонлар муайян муддат сунъий ҳаётдан қалғиб, маънавий озқоқ олади, маданий ҳордиқ чиқаради. Биз — театр жамоасининг асосий мақсадимиз ҳам мана шу.

Оддийгина жонсиз буюм — қўғирчоқнинг гапириши, худди инсон сингари муомалага киришиши, ухлаши, қўзларини очиши, қўзларини қимирлатиб ҳаракатланиши, албатта, ҳайратланарли.

— Бола ишонувчан, катталарга тақлидчи, қўрганини такрорлаб, эшитганини айтади, — дейди режиссёр. — Бундан биз катталар ниҳоятда эҳтиёт бўлишимиз ва уларнинг мана шу хислатидан фойдаланиб, яхши нарсаларга, эзгу амалларга ишонадиган қилиб тарбиялашимиз лозим. Спектаклларимиз асосан эзгулик галабаси билан яқунланади.

Холмурод Сатторов сахналаштирган Л.Махмудовнинг "Дангасанинг холи вой", Е.Чеповскийнинг "Китир-китир ким бўлди?", К. Дилломовнинг "Насадга тўй", Ш.Қаюмовнинг "Улоқчанинг

китоби" ва халқ эртаклари асосидаги "Музлар садоси" спектаклларини ёш томошабинлар катта қизиқиш, ҳаяжон билан томоша қилишади. Тез кунда унинг яна бир янги асари премьераси — Баҳром Махмудов сценарийси асосида сахналаштирилган "Саховатли тандир" спектакли жажжи томошабинлар эътиборига ҳавола этилади.

Ҳамкасбларининг айтишича, Холмурод Сатторов роль ижро этар, сахна асарлари ёзар, ҳатто, шеърлар ҳам машқ қилиб турар экан. Унинг "Қўнғил изтироблари", "Ёввойи гул" шеърли тўпламларини ўқиб, муаллифнинг инсон руҳияти манзараси, ички кечинмаларини сўзлар ёрдамида моҳирона ифодалаганига қойил қолисан.

Холмурод Сатторовнинг орзулари бисёр. У юртимиз ва дунё миқёсида ўтказиладиган қўғирчоқ театри фестивалларида иштирок этиб, театр санъати ривожига ўзининг муносиб ҳиссасини қўшиш ниятида.

Моҳиғул КОСИМОВА
Қашқадарё

УСТОЗ — ЧАРАҚЛАБ ТУРГАН ҚУЁШ

Ўқишга бориш учун автобуска чиқдим. Кейинги бекатда чамаси 5-6-синфларда ўқийдиган икки қиз чиқиб орқа ўриндиққа ўтирди. Уларнинг синфдош эканлиги кўриниб турарди.

— Ўтган кун нега дарсга келмадинг? Устознинг роса жаҳли чиқди.

— Шу ўқитувчи синф раҳбари бўлганидан бери дарсга боргим келмай қолди. Билмадим, ўқитувчимизнинг баъзи жиҳатлари менга ёқмайди. Шу кунгача бирор марта яхши муомалада бўлганини кўрмадим, — деди иккинчи қиз хомуш оҳангда.

— Э, нимасини айтасан. Ўқитувчимиз бизниқига келиб, менга, ойимга дўх-пўписи қилди. Шомоллаганим учун иситман чиқиб кетганди. Шифокор кўригидан ўтсам, дори-дармонлар ёзиб бериб, уч-тўрт кун дарсга бормасин, деди. Устоз бунга ишонишни хоҳламади. Энди менга бошқача муомалада бўлаяпти. Вазифаларни тайёрлаб борсам ҳам сўрамайди. Ойимга айтсам, "Кўявер, ўқисан, ўзингга фойда, болам", дейди. Биринчи ўқитувчимизни жуда яхши кўрадим. Уч-тўрт кун касал бўлиб, дарсга бормай қолсам, бошқалардан ортда қолмасин деб яхши ўқийдиган синфдошларимни олдимга юборарди, ўтган дарсларни тушунтирарди, дерди. Тошпирқини бажаролмай борганимда ўртоқларим олдида эмас, алоҳида ёнига қақриб, барчасини мулоимлик билан тушунтиргани боис қойгани кўнглимга оғир ботмаган. Бу устозимизнинг ҳар бир ўқувчига эътибо-

ри кучлилигидан эди. Ҳали-ҳануз учрашиб қолсам, эринмасдан аҳволимни сўрайди. Ҳозирги синф раҳбаримиз эса бунинг акси...

Йўлда кетар эканман, икки дугонанинг ўзаро суҳбатидан тасвирландим. Ўқитувчи маданияти ҳақида мулоҳаза юртишга чоғландим.

Бугуннинг ўқитувчиси, аввало, зехли бўлиши зарур. Унга қўйиладиган талаблар талайгина. Сизу бизнинг қалбимиздан чуқур жой олган, ҳар биримизнинг ҳаётида ўз йўлимизни топишимизда беминнат хизмат кўрсатган ўқитувчилар ҳақида гап кетганда доим кўз ўнгимизда меҳрибон, талабни юқори қўйдиган устозлар гавдаланади. Бу табиий ҳол, албатта.

Ўқувчининг руҳиятини тушуниш ўқитувчининг энг катта ютуғидир, — дейди психолог Зухра Сирожиiddинова. — Бундан унинг одоби, ҳатто кийган кийими ҳам катта аҳамиятга эга. Муаллим дидли бўлиши керак. Ялтир-юлтур кийимлари билан ўқувчи эътиборини тортмаслиги лозим. Чунки ўқувчилар устозга ҳар томонлама тақлид қилишлари мумкин. Ўқитувчидан амалиётчи психолог бўлиш талаб этилади. Муаллим бола руҳиятини тушунмасдан туриб уни катта ҳаётга қандай тайёрлайди? Бу, албатта, ўйлантирадиган, мунозарарга қорлайдиган мавзулардан. Ҳар бир бола турли хил шароитдаги оилада, ҳар хил муҳитда тарбияланади. Ўқитувчи бунга ҳеч қачон унутмаслиги лозим. Педагогик касбини танлаб, унинг машаққатларини

енга олиш ҳам бир маҳорат, аслида. Устоз қандай бўлса, таълим бераётган шогирди ҳам шундай бўлади.

Бугун ўқитувчилик касбига қизиқиб, устозларнинг йўлини давом эттиришга шай бўлиб турган, зехли ёшлар талайгина. Жумладан, ЎЗДЖТунинг немис филологияси факультети битирувчиси Мухлиса Нейматова ўз касби хусусида шундай дейди:

— Ўқитувчидан талаб қилинадигани, авваламбор, чуқур билим, қолаверса, педагогик маҳоратдир. Нутқининг чиройли бўлиши боланинг дарсга эътибори, қизиқишини янада оширади. Авваллари педагоглар дарсда болаларни тинчлантириш билан чегараланиб қоларди. Ҳозир эса бунинг акси. Ҳар бир ўқувчи дарс жараёнининг фаол аъзосига айланиши, ўз фикрини эркин баён этиши талаб этилаётган. Шу мақсадда таълим даргоҳларида устоз-шогирд аънанаси йўлга қўйилмоқда. Мазкур имкониятдан фойдаланиб, маҳоратли устозлардан бирига шогирд тушдим. Уларнинг тахрирбалари асосида билмаганларимни билиб олоқчиман...

Устозни чарақлаб турган қуёшга қисқайимиз. Шогирдлар ундан нур — билим олади. Ўқитувчи чинакам қуёшга айланиши учун эса, энг аввало, ўқувчи қалбига йўл топмоғи лозим.

Райхона ОЧИЛОВА,
ЎЗДЖТУ талабаси

Хонамиз қаршисида чиқинди тўкиб, дилини хира қилаётган қиз! Мен сени танимайман. Теламиздаги қайсида қаватда яшагингни биламан...

Ақл ўргатмоқчи эмасман. Фақат халқимиз асрлар бўйи сувага чиқинди ташлашни, атроф-муҳитни ифлослантиришни гуноҳ деб билганини эслатиб қўймоқчиман, холос.

Сен эса атрофингга бир аланглаб оласан-да, ҳеч ким кўрмаётганига амин бўлган (вахоланки, сенинг бу хатти-ҳаракатингни кузатиб турган бир мен бўлмасам керак), қўлингдан халчанини улоқтирасан-у, югурганча, гўёки муҳим бир ишни баҳаргандек, изингга қайтасан. Бир қадам чиқиндиҳонага қадамнинг етмайди. Аксинча, сенинг кўнглинг табиятдан анча олисда. Мен кўнғил ҳақида гапирсам, кўнғилингга оласан тагин. Балки, «Ер катта-ку, менинг қичқинди шу жойга ташлашимни глобал муаммага айлантирманг», дерсан.

ЎЗИНГДАН ЎЗИНГ УЯЛГНИ!

Дарвоқе, ер катта, шунчалик каттаки, белига белбоғ етмайди. Қурраи заминда яшайтган инсонлар 7 миллиарддан ошди. Уларнинг ҳар бири шундай хатога йўл қўйса, бу кичик муаммо бўлмайди, билсанг!

Ҳар бир одам ўзи туғилиб ўсган заминда камол топар экан, шу юртининг, шу миллиатнинг эътиқоди, қадриятлари, урф-одатлари қон-қонига сингиб кетади. Кишининг қалбига эзгулик, жасурлик, ор-номус, бурч-этиқод ва ҳатто ўзини тутишга қараб қайси миллият фарзанди эканини айтиш мумкин. Сенга қараб эса ўйга толам.

Инсоннинг маънавий қиёфаси кўзгуда эмас, қалбда акс этади. Кийган кийимларида эмас, юриш-туришида билинади. Бу гапларни нима учун менга гапираяпти, деб ҳайрон-дирсан? Таажжубланма, шундай одатим бор. Муҳаддас нарсаларни топташса, чидаб туролмайман. Сен ахир яшайдиган жойимизни ифлослантиряпсан.

Менга бир одатинг ёқди, ҳар туғул, уятинг озгина бўлсада бор экан. Негаки, сен қичқинди улоқтиришдан олдин атрофингга разм солдинг, ҳеч ким кузатмаётганига ишонганингдан сўнггина... Эҳтимол, ўша сонияда кимгадир кўзинг тушиганди уяларминдиг. Шу уятинг борлиги учун ҳам раҳмат сенга!

Жон синглим, сен бошқалардан уялишдан олдин ўзингдан уялишинг керак! Кўзгуга боқиб, қизаришинг лозим. Ўзинг уялаганингдек, сени ҳеч ким кузатиб турмаган тақдирда ҳам, виждонинг кузатиб турганини унутма. Илтимос, виждонинг ва ўзинг олдиндаги уятингни йўқотиб қўйма.

Абдулла ЧИМИРЗАЕВ

Бугун олий ва ўрта махсус таълим муассасаларида жисмоний тарбия ҳамда спортни янада ривожлантириш, ёшлар саломатлигини мустаҳкамлаш борасида ижобий натижалар кўлга киритилмоқда. Жумладан, пойтахтимиздаги Республика олимпия захиралари коллежи ҳамда Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия институтининг малака ошириш факультети ўртасидаги ўзаро ҳамкорлик шартномасига асосан таълим-тарбия жараёни, шу билан бирга, институтга кадрлар захирасини тайёрлаш масалаларига ҳам катта эътибор қаратилиб, баҳамжиҳатликда олиб борилаётган чора-тадбирлар самараси ўларок, бўлғуси кадрларга сифатли ва замонавий талаблар даражасида билим берилмоқда.

бўйича мутахассислик кафедраларидан масъул ўқитувчилар тайинланган.

Ушбу кафедралар томонидан касб-хунар коллежи билан 2012-2013 ўқув йилида амалга оширилаётган ўқув услубий, илмий ишлар бўйича чора-тадбирлар режаси ишлаб чиқилди ва институт ҳамда коллеж раҳбарияти томонидан тасдиқланди. Режага асосан, Республика олимпия захиралари коллежида 21 нафар институт мутахассиси, етакчи про-

Qaror va ijro

ривожланиш тарихи» каби ўқув ҳамда услубий қўлланмалар яратилган бўлиб, таълим жараёнида самарали фойдаланилмоқда. Келгусида коллеж ўқувчилари учун жисмоний тарбия ва спорт соҳаси мутахассислари томонидан дарсликлар, ўқув қўлланмалар яратиш ҳам режалаштирилган.

Сўнгги уч йил мобайнида институтнинг малака ошириш фа-

СЎНГГИ СОНИЯПАРДА

Миллий Баскетбол Ассоциацияси томонидан мунтазам ўтказиб келинаётган чемпионатнинг навбатдаги туридан ўрин олган бахслар кескин ва мurosасиз вазиятларга бой бўлди.

Хусусан, «Портленд» ва «Янги Орлеан» клублари ўртасида бўлиб ўтган матчи мухлислар сўнгги сониягача ҳаяжон билан кузатиб боришди. Босни, ўйин тугашига санокли сониялар қолган бир пайтда ҳисоб 92:92 бўлиб турганди. Учрашув якунига 3 сония қолганда эса, «Портленд» жамоаси етакчиси Демин Лиллард томонидан амалга оширилган тўп ташлашдан сўнг вазият ўзгарди. Шундан кейин «Янги Орлеан» вакили Ленс Томас ҳам ҳужумга ўтди, бироқ мувозанатни тиклашга улгурмади. Якуний ҳисоб 95:94 кўринишини олди.

Яна бир матчида «Денвер» жамоаси «Сакраменто»ни 122:74 ҳисобида доғда қолдирди.

«ЧЕЛСИ» ЯНА ҚОҚИЛДИ

Японияда якунланган футбол бўйича клублар ўртасидаги жаҳон чемпионатида совриндорлар номи аниқланди.

Бразилия чемпионати вакили «Коринтианс» клуби ўз тарихида иккинчи маротаба чемпион деган шарафга сазовор бўлди.

«Йокагам» стадионида бўлиб ўтган финал учрашувда бразилияликлар Европа чемпионлар лигасининг амалдаги ғолиби — Лондоннинг «Челси» жамоасига қарши тўп сурди. «Коринтианс» клуби аъзоси Хосе Паоло Герреро томонидан 69-дақиқада киритилган гол ўйин тақдирини ҳал қилди.

Шундай қилиб, «Коринтианс» жамоаси жаҳон чемпионати сифатида бош совринга эга бўлди. «Челси» ва «Монтеррей» (Мексика) клублари 2- ва 3-ўринларни қўлга киритди.

ЧЕМПИОНЛИК КАМАРИНИ ҲИМОЯ ҚИЛДИ

Бокс бўйича иккинчи ўрта вазн тоифасида WBO таснифидаги чемпионлик камарига эгалик қилаётган германиялик Артур Абрахам ўз унвонини муносиб ҳимоя қилди.

Артур французлик Мехди Буалдага қарши рингда чиқиб, уни ноқаданга учратди. Шундан сўнг боксчи ўриндан туриб жангин давом эттирган бўлса-да, жисмоний ҳолатини ўнглай олмади. Ҳакамлар томонидан ҳисоб очилди ва Абрахам француз боксчисини техник мағлубиятга учратди.

Эслатиб ўтамиз, Артур ўз фаолияти давомида 36 марта (28 нокаут) ғалаба қозongan ва уч бор мағлубиятга учраган. Чемпионлик камарини эса ҳамюрти Роберт Штиглицга қарши курашда қўлга киритган эди.

СУЗУВЧИЛАР ПОЙГАСИ ЯКУНПАНДИ

Туркиянинг Истанбул шаҳрида бўлиб ўтган қисқа масофаларга сузиш бўйича жаҳон чемпионати ўз нихоясига етди.

Америкалик сузувчи Элисон Шмитт 200 метрга чалқанча сузиш бўйича олтин медални қўлга киритди. Уч карра Олимпиада ғолиби Элисон ушбу масофани 1 дақиқа 53,59 сонияда босиб ўтди. Маррага иккинчи бўлиб етиб келган венгриялик Катинка Хошсу эса ғолибдан 0,72 сония кеч қолди. Учинчи ўрин испаниялик Мелани Коста Шмиттга насиб этди.

Беларуслик сузувчи Александра Герасименя 50 метрга чалқанча усулда, хитойлик Чжао Срин эса 50 метрга қулочкашлаб сузишда олтин медалга сазовор бўлди.

Бехзод ТҲУТАЕВ

ИККИ ТОМОНЛАМА ҲАМКОРЛИК

таълим сифати ва спортдаги ютуқлар омили бўлмоқда

— Ўзаро интеграция жараёнини кучайтириш, узлуксизлик ҳамда узвийликни таъминлаш мақсадида коллежимиз ва институт ўртасида ўзаро ҳамкорлик шартномаси тузилган, — дейди Республика олимпия захиралари коллежи директори Муроджон Алиев. — Бу ҳамкорлик таълим-тарбия ишларини изчиллик билан олиб бориш, кадрлар тайёрлаш самарадорлигини оширишга хизмат қилмоқда.

Шартномага кўра, институтнинг профессор-ўқитувчилари ва талабалари коллеж ўқув жараёнига жалб этилиб, ўқув режалари ва фан дастурларини тузиш ҳамда ўқув-услубий қўлланмалар, махсус адабиётлар, дидактик воситалар ва тарқатма материаллар яратиш бўйича ҳамкорликда иш олиб боришмоқда.

Жисмоний тарбия фанларини ўқитиш методологияси юзасидан илмий-амалий, илмий-услубий семинарлар ўтказилмоқда. Қолаверса, институт талабалари коллеж аудиторияларида машғулотлар, амалиётлар, кўчма машғулотлар ўтказиши учун зарур шароитлар яратилган. Бу имкониятлардан унумли фойдаланган талабалар коллеж кутубхонаси, ўқув хоналари, спорт зали ва майдони ҳамда ахборот-ресурс марказида вақтини мазмунли ўтказмоқда.

Айтиш мумкинки, коллежда таълим олган ўқувчилар орасидан бугунга қадар 1850 нафардан зиёд спорт усталари, 155 нафардан ортиқ халқаро тоифадаги ва 20 нафардан ортиқ хизмат кўрсат-

ган спорт усталари етишиб чиқди. Улар орасида Олимпия ва Осиё ўйинлари совриндорлари, жаҳон ва китба биринчиликлари ғолиблари бор. Айни дамда эса ёш бўлишига қарамай, жаҳон ареналарида танилиб бораётган ўқувчилар ҳам кўпаймоқда. Уларнинг муваффақиятга эришишида ўқув масканида йўлга қўйилган таълим-тарбия жараёнининг ўрни беқийсдир.

Таъкидлаш жоиз, республикаимиздаги малакали спортчилар ва спортчи-кадрлар тайёрлаш маркази ҳисобланган мазкур коллежда таълим олаётган 600 нафар ўқувчи айна дамда спортнинг 23 тури бўйича ўз билимларини ошириб бормоқда. Жорий йилда спорт турлари бўйича Ўзбекистон терма жамоаларига 311 нафар малакали кадрлар (50 нафари миллий терма жамоа аъзолари, 65 нафар номзод, 73 нафари ёшлар терма жамоалари аъзоси) тайёрлаб берилди.

Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия институтининг академик лицейлар ва касб-хунар коллежлари билан ишлаш бўлими бошлиғи, педагогика фанлари номзоди Юнус Ориповнинг таъкидлашича, ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари билан ҳамкорлик алоқаларини ривожлантириш, уларга ўқув-услубий ва илмий-педагогик жиҳатдан ёрдам кўрсатиш кенг йўлга қўйилган. Жумладан, ўзаро ҳамкорлик шартномасига биноан, бириктирилган касб-хунар коллежларига амалий услубий ёрдам кўрсатиш

фессор-ўқитувчисида иборат ишчи гуруҳ тузилиб, таълим сифатини яхшилаш, ахборот ва педагогик технологияларни жорий қилиш борасида амалий ёрдам кўрсатиб келинмоқда. Ишчи гуруҳ томонидан коллеждаги меъёрий ҳужжатлар (ДТС, ўқув режалари ва дастурлари)нинг мавжудлиги, улар асосида ўқув жараёнининг ташкил этилгани, касб-хунар коллежи раҳбарларининг фаолияти, коллежининг педагогик ходимлар билан таъминлангани, уларнинг салоҳияти, адабиётлар билан таъминлангани, илмий-услубий ва маънавий-маърифий ишларнинг ҳолати тўлиқ ўрганиб чиқилган. Натижалари таҳлил қилиниб, улар асосида ишчи гуруҳнинг фаолият дастури, бажариладиган тадбирлар муддатлари ва масъуллар белгиланган. Ҳозирги кунда гуруҳ шунга таянган ҳолда фаолият олиб бормоқда.

Коллеж ўқитувчи ва ўқувчиларининг институтнинг моддий-техник ҳамда ўқув-методик базасидан фойдаланиб амалий машғулотлар ўтказиши, АРМдаги ўқув адабиётлари ва дарсликлардан фойдаланишига ҳам шароит яратиб берилган. Қолаверса, ҳамкорликда «Жисмоний тарбия (касб-хунар коллежлари учун)» дарслиғи, «Учебные программы для колледжей олимпийского резерва по направлению подготовки» дастури, «Мактаб ёшидаги болалар жисмоний тарбияси услубияти асослари», «Тенис», «Волейбол», «Подготовка гандболистов», «Сувга сакраш спорт турининг

культетиди республика бўйича академик лицей ва касб-хунар коллежларининг 868 нафар жисмоний тарбия ўқитувчиси малака оширган бўлса, шулардан 60 нафари Республика олимпия захиралари коллежи ўқитувчи-мураббийларидир.

Шунингдек, коллежининг илмий салоҳиятини юксалтириш мақсадида ёш мутахассисларнинг илмий ишларига раҳбарлик қилиш ҳам режага киритилган. Мазкур режага асосан, турли мавзуларда конференция ва давра суҳбатлари, илмий ҳамда методик семинарлар, учрашувлар, тўғрақарак ташкил этилади. Хусусан, умумий ва спорт психологияси, анатомия асослари, физиология ва спорт физиологияси, гигиена, массаж, спорт метрологияси, жисмоний тарбия ҳаракатини бошқариш фанларидан ўқув адабиётлар яратиш мўлжалланган.

Кўриниб турибдики, олий ва ўрта махсус таълим муассасаларида жисмоний тарбия ҳамда спортни ривожлантиришда олиб борилаётган ҳамкорлик соҳа мутахассисларининг масъулияти, шу билан бирга, иш самарадорлигини оширишга, спорт машғулотларига ўқувчиларни оммавий равишда жалб этишга хизмат қилмоқда. Зеро, малакали кадрларни тайёрлаш ва уларга сифатли таълим беришда икки томонлама ҳамкорлик ишлари фаоллик билан олиб борилаётган, кутилган ижобий натижага эришилади.

Гульоз ОРИФЖОНОВА, «Ma'rifat» мухбири

«O'ZBEKISTON» nashriyot-matbaa ijodiy uyi

«O'zbekiston» nashriyot-matbaa ijodiy uyi tashkilotlarni hamkorlikka taklif etib, noشرlik va matbaa mahsulotlarining barcha tur-larini, jumladan:

- badiiy va bolalar adabiyati;
- ijtimoiy-siyosiy adabiyatlar;
- ensiklopediyalar;
- rangli va bezakli mahsulotlar (albomlar, plakatlar, bukletlar, adres panjalari va boshqalar);
- kattiy hisobda turuvchi raqamli blankalar, chek va ruyxatga oluvchi kitoblar;
- o'quv anjomlari (umumiy daftarlar, kundaqlar, rasmlar daftarlari va boshqalar);
- import urini bosadigan xalq iste'moli mol-lari;
- A4 va boshqa formatlardagi ofis-xujalik qog'ozlari, kanceliyariy kitoblari va boshqalarni shartnoma asosida, qisqa muddatlar-da, yuqori sifat darajasida, kelinilgan narxlar-da tayyorlab berishni ma'lum qiladi.

Murojaat uchun manzil: O'zbekiston Respublikasi, 100129,
Toshkent shahar, Navoiy k'chasi, 30.

Telefonlar: 244-34-01, 244-38-93, 244-37-81

Faks: (371) 244-38-10, 244-87-55.

e-mail: uzbekistan@iptd-uzbekistan.uz

Web: www.iptd-uzbekistan.uz

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'zbekiston Ta'lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Madamin ARIPJANOV, Jumanazar BEK-NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV, Farrux JABBOROV (bosh muharrirning birinchi o'rinbosari), Baxtiyor YOQUBOV (mas'ul kotib), Mahmuda MURZAYEVA, Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari, "Учитель Узбекистана"), Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib, "Учитель Узбекистана"), Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta
O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

9 772010 641009

INDEXES: 149, 150, G-1218.
Tiraj 32324.
Hajmi 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

«Ma'rifat»dan materiallarni ko'chirib bosish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart. Tahririyatga kelgan qo'yimlar taqir qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib - 233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi - 236-53-16, fan, o'ly va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi - 236-54-03, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi - 236-54-69, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi - 236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi - 236-55-58, reklama va marketing bo'limi - 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar:
Malohat TOSHOVA,
Liliya BINASHEVA.

Navbachi muharrir:
Xayrullo ABDURAHMONOV.

Navbachi:
Sherali NAMOZOV.

«Sharq» nashriyot-matbaa aksionerlik kompaniyasi boshmaxonasi.

Korxona manzili:
«Buyuk Turon» ko'chasi, 41-uy

UzA yepini - 21.00
Toshirildi - 22.10